

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI

NAS ROD

1937·1938

LETO IX.

4

Izhaja v šolskih mesecih in stane s knjigami Mladinske matice mesečno 2-50 din

Rešitev križanke in uganke iz 3. štev. »Našega roda«

KRIZANKO »RADIO« v 3. številki »Našega roda« so pravilno rešili in so bili nagrajeni:

1. Smerkolj Valentin, 4. razred ljudske šole na Brdu, Lukovica pri Domžalah.
2. Jurkovič Jože, 4. razred ljudske šole na Ledini v Ljubljani.
3. Lukačič Elizabeta, 6. razred ljudske šole, Moravci 25 pri Mali Nedelji.

Pravilno so rešili »CICIBANČKOVO UGANKO« in so bili izžrebani za nagrado tile trije Cicibančki:

1. Jaeger Erika, 2. razred v Podčetrtku.
2. Skaza Mirica, 2. razred v Škalah pri Velenju.
3. Škerl Janez, 3. razred v Mariboru, I. ljudska šola.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom in ga prejemaajo naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo naročnino za list in publikacije »Mladinske matice«, v mesečnih obrokih po din 2'50.

List izdaja »Jugosl. učiteljsko združenje« — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Metod Kumelj.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Naš rod

KOLEDNIŠKE

(Iz okolice Škofje Loke)

FR. LOČNIŠKAR

1.

Trije kralji so prišli
iz Jutrove dežele,
prinesli so zlata,
kadila in pa mire.

Boltežar ta zadnji gre,
ki ima črna lica,
da bi se Jezušček ne bal
tega črnega zamorca.

2.

Zvezda sije na snežene ceste.

»Sveti Trije kralji, kam pa greste?«
»Srečo voščit, se pri vas ustavimo,
bob, kolače v cekarje pospravimo.«

3.

Iz daljne dežele,
kjer sonce gor gre,
se bližajo trije
pobožni možje.

In gredo za zvezdo
in kam jih pelja?
Kjer Kristus je rojen
Zveličar sveta.

Odprejo zaklade
in svetle dari,
ponudijo Kristusu
Kralju reči.
Hitro vstanite
in Jezusa molite!

4.

Veselimo se ljudje,
sveti Jožef v mesto gre.
Sveti Jožef in Marija
gresta v mesto Betlehem.
Sveti Jožef govori:
»Za večerjo pa nič ni.«
Ko v mesto prideta,
za jeperge prosita.
»Aj, ti mesto betlehemsko,
ki naj' nočeš jepergvat'!«
Tja na gmajn'co prideta,
eno štal'co najdeta.
Oj, ta štal'ca, revna štal'ca,
majhna štal'ca Betlehem.
Ura bije polnoči,
D'vica Dete rodi
in v plenice ga povija
in ga v jasli položi.

5.

Hišni oče, gospodar,
dajte mi en dober dar,
naj bo ajda, al' proso,
da le dobra mera bo.

Hišna gospodinj'ca,
dajte mal' predivca,
naj hodnik al' pražen bo,
da le za rabo bo.

ARNOŠT

ADAMIČ

VELIKA

TEKMA

ILUSTRIRAL: N. PIRNAT

PLETEJO SE HUDI DOGODKI

Sledeče dni bi bil Lavo rad začel zbirati razkropljene tovariše. Tu pa so nastale težave. Vsi skupaj so se bali Rudka, posebej pa Longe in njegovih pajdašev. Kogar so zvečer zalotili na dvorišču ali na hodnikih, vsak je bil tépen. Včasih so se domenili in na dogovorjeni znak skočili skozi dvoriščna vrata kot jastrebi in če niso našli dečkov, so popadli deklice za lase.

Ni pa ostalo samo pri tem. Tudi stranke so se začele pisano gledati. Kot nalezljiva bolezen se je širila prepirljivost med njimi. V kasarni je nastal pravi pekel, ki so ga skrivši netili vajenci z Longo na čelu.

Mamice vsega sveta so, na žalost, prepričane, da so njih otroci angelci. Zakaj bi naj bili v kasarni drugačnega mnjenja? Saj naš Joško je tako pridkan, toda vaš Lojzek, ta, ta vam je škrat!

Nad Srakarja so prišli zdaj težki časi. Kot bivši sodni sluga je postal svetovalec za vse prepire v kasarni. Tiho-tapsko so prihajale ženske k njemu po nasvete. Saj prej je kaj rad postregel v kakí zamotani zadevi. Vedel je iz dolgotrne iskušnje na sodišču, kako se streže zakonom. To pa, kar se je zdaj zgodilo, je kratko in malo presegalo meje njegove potrpežljivosti. Ni imel prej miru, dokler ni zaklenil vrat in nanje pritrdil listek z napisom: »Vsak pravni pogovor stane kovača!«

Najstrašnejše trenutke svojega hišnikovanja pa je doživljala Cila. Nikoli ni mnogo besedičila, temveč je vedno kot stroj prehodila ter prevohala zaupano ji poslopje po večkrat na dan. Hitro je opazila vsak nered. Vsako najmanjšo izpremembo je nekako že vnaprej uganila. Zato je uživala neomejeno zaupanje svojih predstojnikov iz mestne hiše.

Stanovala je v prvem nadstropju srednjega dela. Od tod je imela lep razgled in pregled na vse strani. Že prej je lezla v dve gubé, zadnje čase se je pa kar upognila. Kljub temu pa se je premikala še prav tako počasi in vztrajno kot prej. Izpod čela je celó z večjim ognjem bliskala dvojica njenih prežečih pogledov. Kmalu se ji je posrečilo, da je našla nekatere neugnane rušilce miru. Hitro se je podala v mestno hišo in gospodom navedla vse grešnike. Nekaj dni potem je pet strank, ki so se najbolj vneto obrekovale in tožarile, prejelo naredbo, da si morajo ob mesecu poiskati stanovanje drugje. Odpoved je zadela Klančarjeve. Za Klančarja pa se je pisal suhi Longa!

Največje veselje je doživel Lavo, ko mu je prinesel Milek žogo.

»Vi ste se tepli«, je pripovedoval s tenkim glasom, medtem ko si je vlekel hlače pod pas iz vrvice, »žoga je ležala pod klopico, pa sem jo vzela! Ti jo spravi... Kdaj bomo pa začeli trenirati — mi mladi?« je hotel vedeti.

Milek je kar mimogrede postal znamenit in prav rad je pripovedoval, kaj sta se zadnjič z Lavom pogovarjala. Da bodo začeli trenirati; ukvarjali se bodo tudi z lahko atletiko kakor pravi klubi, o, velike načrte ima Lavo... Zakaj pa nas ne skliče? je trlo mlade nepočakance. Postajali so vedno bolj nestrpni. Slednjič je pa le prišlo odrešenje: Lavo je izdal sledeče povelje, ki je šlo okoli kot blisk:

»V petek popoldne v mestni gramoznici. Prvi trening!«

Četudi je bila gramozna jama oddaljena skoro uro hoda ob gornjem toku potoka in je pripekalo julijsko sonce, se je ob napovedanem času zbrala tamkaj vsa žogobrcarska mladina. Kakor je bil ukazal Lavo še posebej, so prispeli posamič po skritih bližnjicah in stranskih poteh. Najprej so si začeli ogledovati jamo, ki je bila v tem letnem času zapuščena. Na izvoženem dnu so ležale večje skale, a ploskev je bila za igro še precej ravna in zadosti velika. Na treh robih se je jama strmo vzpenjala proti travnikom.

Dečki so bili navdušeni za novo igrišče. Začeli so kar takoj meriti, da bi ga do Lavovega prihoda že za silo uredili. Slekli so se do samih kopalk. Pot jim je lil curkoma, ko so valili in sopihaje odnašali kamenje v kraj. Med delom so si pripovedovali o dogodkih zadnjih dni. Zdaj, ko so videli, da jih je za malo vojsko, so postali samozavestni in kar nič več se niso bali nasilnežev. Kmalu so se razvneli v raznih igrah, tem bolj, ker so se morali zadnje dni skrivati pred Longo in pajdaši.

Ampak Lava ni še od nikoder! Dečki so postajali nevoljni, ker so mislili, da jih je Lavo potegnil. Pepko in Milek sta jih pa prepričevala, da se je moralo kaj posebnega zgoditi, ker ga ni... Kaj neki? Na to nista vedela odgovora. Zmigovala sta z rameni.

»Na Lava prisežem«, je trdil Pepko gruči dečkov, ki so ga obdajali. Milek pa je gonil svojo, da je treba poslati na pot patroljo kakih pet dečkov.

Patrulja! To je kakor v vojni!

Da, patroljo! Predlog je bil takoj s krikom sprejet. Stekli so na vse strani jame in se vrnili oboroženi z raznimi konci lesa, palicami in žepi kamenja. Eden je steknil celó železni vijak, ki ga je vihtel po zraku kakor srednjeveško pištolo.

»Poveljujem jaz!« je vzkliknil Pepko in mahnil s palico. »Nekateri ostanete tu gori na robu,« je pokazal v nizko travo. »Na patroljo pa pojdem jaz in še eden!«

Ko si je izbral močnega Cirila, je še rekel: »Vi pa počakajte tu! Če bom požvižgal na tole piščalko«, je pokazal svojo novo sodniško piščalko na precep, »pa pritecite.«

Proti mestu, ki se je lesketalo v soncu, sta tekla in bistro gledala predse. Travnike sta brez težave pregledala. Tam se ni videlo nič sumljivega. Tudi v grmovju in drevju ob potoku, kjer sta tekla, nič.

»Če mu le ni Longa kaj napravil,« je rekel Ciril enkrat med tekom.

Nato sta molče spešila. Kmalu se je pot nagnila. Tik pod seboj sta ugledala v naravni kotlini majhen gozdič. Nejasna slutnja jima je pravila, da je najbrž tu neka še neznana sila zaustavila Lava.

Pred gozdičem sta nehala teči. Od tod sta šla vsak po svoji strani skozi goščo. Bistro sta se ozirala na vse strani. Vodila ju je samo gola slutnja.

Pepko je kmalu preiskal svoj del gozdiča. Oddahnil se je od moreče skrbi. Mislil si je, da je Lavo zadržan doma ali pa, da je že medtem prišel v gramoznico. Zdajci pa ga je z levega krila na vso moč poklical Ciril:

»Pepko, na pomoč! Na pomoč!! Obesili so ga!«

Od grozotnega krika se sprva Pepko niti ganiti ni mogel. Ves je otrdel. Nato pa je kot blisk preskočil pot, se prekobalil čez grmovje, drvel skozi goščo debel in že videl Cirila, kako je z obema rokama dvigal Lavo, ki je visel z glavo navzdol. Slišal je, da mu oni brez uma kriči, naj prereže vezi na nogah, brž, brž! —

Nož je v žepu, resk! Prerezano je! Brez moči so omahnile Lavove boste noge v mah. Ves je zabuhel v lica! Kaj, če je mrtev!! Brž prvo pomoč!

Umetno dihanje!

Dečka delujeta kot stroja. Srce že utripa... Rešen je!

Še dolgo se trudita z njim, ga močita in obujata, dokler se ne zave...

Po tem nezaslišanem dogodku je trening seveda padel v vodo. Dečki so odhrumeli z nezaslišano vestjo domov. Spravili so vse stanovalce na noge.

Še kasno v noč so radovedne gruče postajale pod oknom, za katerim je v postelji, bled in upchan, ležal Lavo. Samo Srakar in mati sta smela ostati pri njem. Kdo drug bi se bil zavzel za ubogega dečka? Mati je neboljena stala ob koncu postelje in si brisala solze. Srakar jo je tolažil in zabavljal čez današnjo pokvarjeno mladino. »Jim bomo že pokazali!« je ponavljal neprestano, pri tem pa je večče odrejal obkladke zoper bolečine ali kavo za okrepitev srca.

Longa in Oko nista prišla niti k večerji, niti spat. S tem je bila Lavova izpoved potrjena, njuna krivda pa naravnost že dokazana. Tudi naslednje dni ju ni bilo na izpregled. Nihče ni vedel, kam sta se bila vdrla.

Kasneje, ko so ju prijeli, sta skesano priznala, da sta bila zvedela za Lavov cilj in mu pripravila zasedo kraj gozdiča. Ko je nič hudega sluteč pritekel, sta ga napadla, vrgla na tla, mu zvezala roke in ga obesila z glavo navzdol. Nameravala sta ga bila, kot glavnega krivca, kaznovati za poraz pod kostanjem. Čakala sta potem poleg njega in bi seveda ne dopustila, da bi se bil zadušil. Ko sta pa mahoma zagledala Cirila in slišala njegov krik, sta pobegnili v dobri veri, da ga bo že ta odvezal in rešil. — Kazen jima za to dejanje ni ušla.

Kdor se pa nadeja, da se je knjiga dogodkov že zaprla, se moti.

Naslednja žrtev dogodkov je postal Srakar, Lavov zaščitnik.

Srakar je bil zaspal komaj toliko, kolikor potrebuješ, da naviješ budilko, potem pa je kar odrevenel od tesne groze in se sunkoma vsedel.

Ssst — bum!

Prepričan, da se nahaja za celih tri in dvajset let nazaj na italijanskem bojišču, se je prebudil in pokrižal, kajti zagotovo se nahaja sredi strahovite vojne in bobnečega ognja. Vsa soba je odsevala od slepeče bele luči. Praske-talo je in odskakovalo, metalo šope isker in vmes žvižgalo ter brizgalo in puhalo vodno paro, kakor da se je pravkar odprlo peklo in bo ven pogledal sam peklenski rogatec. V tem je Srakar že telebil pod posteljo in kričal: »Na tia! Eksplozija bo! Skrijte se!«

— ššš — ššš — šššš — pek — bum!!! je s temnega dvorišča prisikala druga ognjena kača naravnost skozi okno, pljusnila v steno, se odbila in padla v skledo iz porcelana. Črepinje so glasno zažvenketale na tla. Potem pa je vse ugasnilo in utonilo v črni temi.

Prvi se je opogumil Srakar in užgal električno luč. To pa, kar je videl, je preseгло njegove moči. Prijel se je za glavo in se uničen zgrudil na rob postelje. Gospa Luna je na ves glas tarnala in od daleč motrila razdejanje. Črepinje po vseh tleh; voda v mlačah. Milica je neutolažljivo jokala.

Srakar se je umiril in spoznal, kaj je bilo.

»Neki tresk nas je obstrelil z raketami, kakršne imam pod streho v kovčegu iz vojne... Še sreča, da nismo zgoreli... Tu ima že spet svoje prste vmes Longa ali pa tisti Oka... ali pa oba falota skupaj!«

Drugi dan sta imela Lavo in Srakar vojno posvetovanje. Šla sta tudi v podstrežje in Srakar se je na lastne oči lahko preveril, da so mu res vlomili v kovčeg in ga oropali dragocenih vojnih spominov. Zmanjkala je med drugim tudi pištola za rakete z raketami vred.

A temne sile so se zarotile tudi proti drugim.

Za vrtom je imela Cila velik kurnik, v katerem so prenočevale grahaste čopke — njen ponos in veselje. Ko pa je nekega jutra hotela svoje ljubljenske spustiti na pašo, je videla, da visi kurnik na vrhnji žici sušilne naprave. Z vitlji so ga bili neznani zlikovci potegnili tja gor med nebo in zemljo. S temno slutnjo v sreju je spustila kurnik na tla: niti ene čopke ni bilo v kurniku! Obstala je pred praznim kurnikom in trdovratno ter obupano bolščala vanj, kakor da čaka, kdaj bo spregovoril in ji izdal tatove. Prazni kurnik pa je seveda molčal in ji celó nekako hudomušno mežikal. Vsaj tako se ji je dozdevalo, ko je gledala v njegove lesene palice. Še bolj je stisnila čeljusti, vzela kurnik v desno roko in ga odnesla na staro mesto za vrtom.

Božji mlini meljejo počasi. S tem se je Cila tolažila v sladki zavesti, da bo kdaj tudi ta račun plačan.

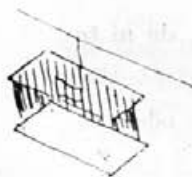
Ali naj pristavimo zdaj še to, da je postalo nekaj povsem vsakdanjega, če si zjutraj našel kuhinjska vrata zastavljena z zabojčki za smeti, vsebino pa raztreseno po hodniku? — Ali vrtno grede poteptane; sadike uničene? — Da je ponoči nenadno zažvenketalo steklo v oknu in se na ves glas razsulo na dvorišče? — Skratka, da je zavládalo neznosno brezvládje v mestni hiši?

Prebivalcev se je polastilo strašno razburjenje. Cila ni in ni mogla napraviti reda, pa najsi je potrojila svoje prizadevanje in kot stražeči duh vse noči prečula, zdaj v podstrežju ali kleti, drugič spet na nešteti hodnikih trinadstropne hiše.

Cila je mislila na skrajno sredstvo — na policijo in detektive, ki naj bi napravili konec. Bala pa se je za zaupanje svojih predstojnikov, zato je odlašala ter hujšala, da se je komaj še držala na nogah.

Brez dvoma bi jo bili odstavili kaj kmalu, toda kar na lepem je prišla pomoč od tam, odkoder se je ni nadejala.

(Se nadaljuje.)

ČURILSKI JEPEČ IN MLINARJEVA KLAPA...

(BELOKRANJSKA)

LOJZE ZUPANC

Čurile so vas v Beli Krajini. V turških časih je v Čurilah živela osebenjka s sinkom, ki so mu pri krstu vzdeli ime Jakob. V Čurilah je vina na pretek. Jakob se ga ni branil. Ker ga je pa le čez mero srkal, mu je shabilo možgane. Ko je odrasel v norčka, so mu Čurilci Jepeč dejali. To pa zato, ker ni bil nikoli prida pametnjak...

O vigredi je bilo. Jepeč je splezal na staro češnjo, da bi odžagal suho vejo. Oduvaj¹ pride božakovski šivavec:²

»Ohej, Jepeč, napak žagaš! Boš pal!« ga je podsmehljivo pozdravil.

Jepeč pa: »M-hm, poznam te, da si prevarant. Pa mene ne boš!«

Ni še dobro izgovoril, že se je odkrehnila izpodžagana veja, na kateri je bil bedaček stal. In z njo vred je Jepeč zgrmel na zemljo.

Obležal je na trebuhu in zajecjal: »Hoj, šivavec, ko si že to vedel, da bom pal, povej mi še, kdaj bom umrl...«

»Ko boš trikrat zavriskal!« je šivavec odrezal in se hahljajoč napotil dalje.

Potlej je Jepeč vstal in se potipal, če je še cel. Bil je, le trebuh mu je otekal. Od veselja, da se ni ubil, je zavriskal.

Pod večer ga je mati poslala v zidanico. Tamkaj si je tudi sebi privoščil majoliko vina. Domov grede je zavriskal, da je odmevalo od loze.

Drugo jutro ga je mati poslala v malenco. Mlinar mu je oprtil brento moke in ga pohvalil, da je močan za tri... Mlinarjeva pohvala se je Jepču razlezla v prsih: zunaj, na dvoru je zavriskal, da so mlinarjeve kokoške preplašene odkokodajsale za hlev.

Zdajci se je spomnil, da je bil v tretje zavriskal. Šivavčeva prerokba mu je nagnala strah v kosti: kar legel je in čakal, kdaj bo umrl.

Oduvaj je prikrlila mlinarjeva klapa.³ Potisnila je rillec v brento, ki je ležala na tleh in požrla moko.

Jepeč jo gleda, gleda, potlej pa se razjadi: »Ej, klapa, ko bi bil živ, bi ti že pokazal, kaj se pravi žreti mojo moko...«

Ko pa se je klapa odhlemala⁴ vstran, je Jepeč vstal in se čudil, da ni še umrl. Oprtil si je prazno brento in se zamišljen odmajal domov.

¹ ovudaj = mimo, ² šivavec = krojač, ³ klapa = svinja, ⁴ odhlemala = odmajala

SNEŽEC PADA

INA SLOKANOVA

*Snežec pada, dež prši,
mama hude ima skrbi:
peč je mrzla, kruha ni,
v čevljih luknje, suknjic ni.
Očka v svet je šel po srečo,
vso veliko in blestečo
bo prinesel k nam domov
pod naš mali, revni krov.*

*Nič ne bomo zdaj jokali,
tiho bomo ga čakali,
pa čeprav hudo smo lačni
in so dnevi vsi oblačni.
Saj se očka skoraj vrne,
v tople plaščke nas ogrne,
mama kruhek bel nam speče,
po meso k mesarju steče.*

*Nič ne bomo zdaj jokali!
Tiho bomo vsi čakali...*

MARIJA

V

LANDARSKI JAMI

FRANCE BEVK
ILUSTRIRAL
TONE KRALJ

To se je zgodilo takrat — dva tisoč let bo kmalu od tega — ko je kralj Herodež preganjal in iskal Jezuščka, da bi ga umoril.

Mati božja je svojega sina zavila v pisano ruto, ga privila na prsi in bežala z njim po svetu.

Tavala je iz kraja v kraj, bežala s suhega na morje, z morja zopet na suho, a Herodeževi hlapci niso mirovali, niso odnehali, zmeraj so ji bili za petami. Imeli so strog ukaz, krut ukaz, da Jezuščka morajo izslediti, ga Materi božji iztrgati iz naročja in ga umoriti.

Marija in Jezušček nista imela miru in počitka ne ponoči ne podnevi, skrivala sta se po hišah in v gostilnah, v vollinah in v duplih stoletnih dreves. Bilo je tudi takrat mnogo dobrosrčnih ljudi, ki so jim nudili zavetja. Bilo je pa tudi mnogo hudobnežev, ki so ju izdajali: »Tu sta bila, tod sta hodila...« Večkrat sta izmučena komaj legla, da bi se odpočila, že sta morala zopet v noč in v temo, v mraz ali v pripeko, v dež in v veter.

Dolgo sta hodila, dolgo blodila, dokler nista nekega dne pribežala v Nadiško dolino. Materi božji so od dolge poti krvavele noge, da so se poznale rdeče stopinje, koder je hodila. Izmučena in trudna se je stežka držala na nogah, Jezušček ji je jokal v naročju. Še malo, majceno malo, pa bi se bila zgrudila in ne mogla več dalje.

Pod Landarjem je v strmem bregu čepela uboga ženica in pasla edino kozo.

»Kam tako tečeš z otrokom, kam tako bežiš?« je ogovorila Marijo. »Ustavi se malo, odpočij se majceno, otroka položi v senco, da bo spal, jaz pa mu bom z zeleno vejico odganjala muhe.«

»Ne smem se ustaviti, ne smem se spočiti v senci«, je potožila božja mati Marija. »Herodeževi hlapci so za menoj. Bojim se, hudo se bojim, da naju dohitijo, mi vzamejo otroka in ga grdo umorijo. Zaradi ljubega Jezusa te prosim, skrij naju, ako moreš!«

»Bog pomagaj!« je vzkliknila ženica. »Če je tako, le brž za menoj! Le hitro, pa otroka mi daj, ki ga težko nosiš! Pazila bom nanj, ga mehko držala, le nič se ne boj!«

In Marija ji je dala sina, ki ga je ženica mehko vzela v naročje. Pustila je kozo, da se je sama pasla, pa tekla po stezi proti sivi, skalnati steni. Mati božja jo je, trudna kot je bila, le stežka dohajala, zdaj pa zdaj se je spodtaknila in pala. In kamor je pala, povsod so zrasle trnjeve rože.

Zenica pa je vso pot tolažila jokajočega Jezuščka:

»Tiho bodi, ubožec moj, le nič se ne boj! To je božja stezica, nihče hudobnih zanjo ne ve, nihče zlobnih je ne najde, skrita bosta kot sladko jedro v lupini.«

Ustavila se je pred visoko steno. Sredi stene je zijala jama, Landarska jama, še dandanes se vidi. Zdelo se je, da noben pot ne vodi do nje, a ženica je poznala stezo, kozjo stezico, ki je peljala navzgor. Z Jezusom v naročju je hodila po nji, a Marijo je držala za roko in jo je vodila.

V hladni jami je sedla na sivo skalo, zibala dele v naročju in mu pela staro pesem o ubogi zemljici, o otrocih, ki se jočejo in ne morejo spati, ker so lačni in bi radi kruha.

»Spite otroci, zaprite oči, spanje prinese vam božje dari.«

Jezušček je zaspal. Tedaj je ženica ulomila zeleno vejico in mu odganjala muhe, da ga niso motile v spanju.

Medtem so Herodeževi hlapci pretaknili vso dolino, preiskali vsako kočo, vsak grm. Ko Marije in Jezuščka niso našli, so se čudili in odšli proti severu.

Jezušček je bil rešen.

»Veliko sem ti dolžna«, je rekla Marija ženici. »Kaj naj ti dam?«

»Kaj naj mi daš, ko si sama uboga!« je odgovorila ženica. »Bodi za božje plačilo.«

In tedaj se je Marija ozrla po ubogi zemljici na pobočjih Mije in Matajurja, kjer otroci od gladu ne morejo zaspiti, in se je blago nasmehnila. Segla je v nedrije in dala ženici kosanj.

»To naj ti bo v božje plačilo«, je rekla. »Vsadi, da otrokom zraste kruh in bo zelen plašč ogrnil gole obronke.«

Tako je dejala Marija in z Jezuščkom odšla čez Matajur na Tolminsko. Herodeževi hlapci so ju za zmeraj izgrešili.

Uboga ženica, ki je imela eno samo kozo, je vsadila kostanj, v prgišču nosila vodo iz Nadiže in ga zalivala. Zraslo je košato drevo in bogato obrodilo. Otroci so pobirali njegove sadove, jih pekli v žerjavici in uživali.

Tako je prišel kostanj v Slovensko Benečijo. Njegovi gozdiči še danes pokrivajo siromašne obronke.

V Landarski jami, v kateri se je skrivala Marija z Jezuškom, stoji dandanes oltar, a v njem soha čudodelne Matere božje.

ŠUM JESENSKIH ŠUM

ANTON DEBELJAK
Ilustriral V. COTIČ

AKACIJE

Čedalje bolj je gosta
in neprehodna hosta,
vse globlje les me kliče,
vse globlje bes me miče
nejavljenega gosta.

»Si naš — si naš, da veš!«
grozé povsod akacije,
»nazaj ne greš,
naprej ne smeš,
nikoder ni markacije.«

Kako lové me v kleščel!
Saj to ste prave vešče,
v drevo začarane:
človeških duš ste ješče.
Je res — nemara ne?

Izpusti koj me, Satan,
pa brzdaj svoj pohlep,
drugače Modri Natan
te stisne v svoj precep,
pa vkuje v trd oklep...

Juhej, že spet sem prost,
otet iz trnovih ograj.
Pošasten kdaj
postane gozd,
ta kraj tišin, ta sveti raj.

VEVERICA

»Mukmuk!« hiti nad mano
rjavka s polnega kostanja,
iz hoste menda me preganja,
v skrbah za svojo hrano.

Le molči, mala Muka:
saj naglo pride doba lačna,
ko boš mi ti — že vsa drugačna —
čepela vrh klobuka.

Takrat peške glodala,
drobila sladke boš orehe,
da od veselja in utehe
napneš mi vsa godala.

»Mukmuk!« na mah zavriška,
zabrusi v glavo dva mi ježa
ostrejša ko bodeča neža,
da se mi kar zabliška.

BUKEV

»Zakaj pa, ti bukevca vitkega stasa,
vse dneve jesenskega časa
razkošno posipaš rumene cekine
po tleh?

Glej mehke blazine: čez voljne
nam stopajo noge mekine
skoz pisane loge
prikupno na speh.«

— No, znaj, ti nevedec, da dolg me moj
ko leto se v večnost izteče, peče,
plačujem tedaj stanarino,
plačujem nazaj hranarino.
Dobroto povračam tu materi svoji:
nosila haljino iz lističev mojih
v ledenih bo dneh.
Nehvaležnost ostuden je greh.

ČEZ DOLINE VETER BRIJE ...

DANICA GRUDEN

čez doline veter brije, s snegom drobnim pleše,
a samotnemu drevesu zmrzle veje češe.
Bela pot čez klance v dalji zgublja se v zamete,
veter zemljo in snežinke v vrtince plete.
V gozdu koš nabrala starka bolna je suhljadi,
rada reva bi živela vsaj še do spomladi.
Toda z meteža v snegu smrt je prišla bela,
rahlo dihnila ji v lica, koš z ramen ji snela.
Hrast-orjak v nebo je silil, v mrazu se je zrušil,
teloh bil je radoveden, led ga je zadušil.
Zima ruši, kar je odslužilo. Z belo koso
žanje starce in bolnike, tudi deco boso.
Bela pot čez klance v dalji zgublja se v zamete,
veter zemljo in snežinke v vrtince plete.
Plete zima govor, sanje za pečjo v bajke,
zbuja znano pesem naše stare, mrtve majke.

PESTERNA

FRANCE BEVK

Ilustriral LJUBO RAVNIKAR

4.

Mati Nežke ni obiskala vsako nedeljo, kakor ji je bila obljubila. Samo enkrat je bila prišla, sedla pred hišo in kmalu odšla. Pogosto jo je videvala od daleč, ko je delala na vaških njivah. Od daleč sta si pomahali z roko.

Kadar je bila Nežka potrta, je počenila za kozolec in gledala proti domu. Skozi zeleno drevje se je odražala temna koč. Včasih je zagledala tudi Peterčka s kozo pod slemenom. Zavidala ga je.

Zmeraj, vsak dan si je želela domov. Od majhnih in velikih krivic in bridkosti se ji je zavozlal trd voz v prsih. Zmeraj češče je mislila na to, da bi pobegnila.

Toda — kako? Bila je tako majcena in nebogljenja — ali bi se mogla upreti vsemu svetu? Vedela je, da bi je Mejačevi ne pustili od hiše. In če bi ušla, kako bi prišla čez potok? Brvi se je bala.

Neke nedelje je iznenada prišla mati. Ob uri, ko jo je najmanj pričakovala. Tako se je je razveselila, da jo je hlastno objela okoli pasu. In je zopet sedela pri nji na klopi. Mejačevka je postavila pred njo veliko skodelo kave kot prvi dan. In belega kruha. Gotovo zato, da bi materi dokazala, kako ji ni sile pri hiši...

Ob materi se je Nežki obnovila vsa bridkost prejšnjih dni. Ni je mogla skrivati. Ustnice so ji trepetale. Oči so ji nekaj dopovedovale.

Mati jo je pogledovala z ljubeznijo in skrbjo. Ni prezrla njene žalosti.

»No, kako ti je Nežka?« jo je slednjič vprašala.

Moj Bog, kako je bilo to težko! Če bi jo bila mati vprašala, kje na samem, bi se bila razjokala in vse povedala. Toda v izbi pred vsemi, ki so jo gledali, ni imela poguma. Gledala je v mizo.

»No, le povej, če se imaš kaj pritožiti,« jo je silila Mejačevka.

Njen pogled je bil grozeč, kakor da ji dopoveduje: Le drzni se! Nežka je molčala.

Bil je že mrak, ko se je mati poslovila. Nežka jo je spremila na klanec in še dlje, prav do gozda.

»Zdaj se pa le vrni!« se je ustavila mati.

Tedaj je Nežki bridkost prekipela do vrha. Ulile so se ji solze. Mati je bila prepadena.

»Moj Bog, otrok, kaj pa ti je?«

»Z vami bi šla,« je zahlipala.

»Ne bom več pri Mejaču.«

»Kako, da ne? Kaj se je zgodilo? Ali ti ni dobro pri Mejaču? Le vse povej! Zakaj ne govoriš?«

»Pi-ka-polonca mi pra-vijo...«

»To?« se je mati oddahnila; pričakovala je kaj hujšega. »Saj to nič ni. Kaj pa je to, če ti pravijo Pikapolonca! Smej se jim!«

»Filip in... Tinče... mi na-gajata!«

»Mejačevki povej, da jih bo okregala. Kako ti nagajajo?«

Nežka se ni mogla pomiriti, Med jokom je počasi trgala besede iz sebe.

»Stra-šil me je... Tinče...«

»Tako? Le čakaj, pob nemarni!« se je mati razhudila. »Ne boj se, ne bo te več strašil. Bom že jaz govorila z njim. Ga bom že naučila... Le pojdi, da ne bodo skrbeli, kje si ostala. Ne bo te več strašil... V nedeljo te obiščem...«

Nežka se je vračala k Mejaču. Rahlo upanje, da jo mati morda vzame s seboj, se ji je za vedno do konca podrlo. Ostane v službi...

* * *

Naslednji večer je pastir nekam pozno prignal domov. Po navadi je kričal in žvižgal, kakor da prihaja cela vojska, a zdaj je bil tih ko miš. Napojil je živino in jo zagnal v hlev. Nastlal ji je, nato se je umival pri vodnjaku.

Hlapec se je začudil.

»Naš pastir se umiva,« je rekel. »Kaj to pomeni?«

»Kdo se umiva?« je vprašala gospodinja, ki ni dobro slišala. »Maček?«

»Ne maček, ne. Naš pastir. Ne vem, kaj ga je prijelo.«

Tinče je bil znan umazanec. Še ob nedeljah si je le za silo oplaknil lica. Zdaj se ni zmenil za norčevanje. Obrisal se je v jopič, nato je sedel na klopi pred hišo in černo gledal predse.

Ko je prišel k večerji, je bilo vsem jasno, da je jokal. Zabuhlih lic in rdečih oči ni mogel izmiti z vodo. Bil je videti jezen in užaljen. Domačih ni niti pogledal, kakor da so mu oni storili kako krivico. Šobil se je in srdito zajemal iz skled. Iz žlice se mu je zlivalo po mizi.

Družina se mu je čudila. Kaj mu je? Kaj se mu je pripetilo? Bili so ga navajeni videti v smehu, ne v solzah.

»Zakaj se pa držiš kot mila Jera?« ga je slednjič vprašal Mejač. Tinče ni dvignil pogleda.

»Piskal je, saj vidite,« je menil hlapec. »Ga je že kdo potipal, ker mu je spustil živino v laz.«

Tedaj se Tinče ni mogel več premagovati. Vrgel je žlico na mizo.

»Grivarica me je,« je cvileče zategnil.

Nežka je čutila, kako so se vsi pogledi hkrati uprli v njo. Kri ji je udarila v lica. Vedela je, zakaj se mu je to pripetilo. Obšlo jo je zadoščenje, a hkrati se je zbala. Mrzlo jo je spreletelo po hrbtu, roka se ji je tresla. Najljubše bi ji bilo, ako bi je ne bilo v izbi.

»Pa zakaj te je?« je vprašal gospodar.

»Rekla je... rekla je..., da sem strašil Nežko...«

Nežka je preplašena pogledala po obrazih. Od nenadne bojazni ji je bilo do solz, a se je premagovala.

»Ali je res?« jo je trdo vprašal Mejač.

»Res,« je rekla. »Strašil me je ... ponoči ...«

»No, potem se ti pa prav godi, ako ti je navila uro.«

Tinče je ogorčen planil kvišku.

»Ni res, ni res!« je kričal. »Ni res! Zlagala si se! Lažeš!«

Zgrabil je žlico in jo je zalučal v Nežko.

»Tinče!« je revsnil gospodar. »Alo — kaj pa je to!«

»Res je!« je ponavljala Nežka. »Res, res, res! Praskal si in grčal.«

»Ne, ne, ne!«

Medtem so bili vsi prenehali jesti, gledali Nežko in Tinčeta, ki sta se skušala prepričati. Le Filip ni dvignil pogleda, zajemal je dalje. Bil je rdeč do las, ušesa so mu kar gorela.

Hlapec je z očmi pomignil gospodarju. Ta je pogledal sina, hotel položiti žlico na mizo, a se je premislil.

»Zdaj tiho!« je rekel Tinčetu. »Če res nisi bil ti, se bo že izkazalo.«

Bili so tihi do konca večerje. Ko so vstali izza mize, je Mejač prislonil Filipu tako klofuto, da je deček zajavkal in se opotekel.

»Pa zakaj?« se je zavzela Mejačevka.

»Se bo že spomnil, zakaj,« je rekel Mejač. »Poberi se!« je zarohnel nad sinom.

Filipu tega ni bilo treba šele reči. Tuleč je tekel iz izbe.

Nežka je bila kot otrpla. Vedela je, da je vse zaradi nje. A tega, zakaj je Mejač udaril sina, ni mogla razumeti. Po molitvi je zlezla v zapeček.

»Spat pojdi!« je revsnila Mejačevka.

Nežka ji je prepadena strmel v obraz.

»Spat pojdi! Ali ne slišiš?«

Pesterna je tiho odšla. Morala bi bila še nastrgati krompirja za drugi dan. Kaj je ona zakrivila? Zdaj je razumela manj kot prej.

Bilo je vročega soparnega dne.

Nežka je bila sama doma. Družina je v senožeti za poljem pospravljala seno. Hlev je bil prazen, živina je bila na paši. Le prašiči so kdaj pa kdaj zakrulili v svinjaku. V koprivah ob plotu so se valjale kokoši in od vročine odpirale kljune.

Marička je spala v kamri. Nežka je bila zaklenila hišo in ključ vtaknila pod prag. Ni je bilo strah same. Tu ni bilo ozke grape, šumečega potoka in gozda, iz katerega so prihajali neznani glasovi.

Najrajši se je igrala v senci košate lipe za hlevom. Tam je bila trata vsa razhojena in razgrebena od njenih nožic. Bila je tiha, čisto tiha, kakor da je sploh ni na svetu.

Pikapolonca je spala v zibki iz lubja. Koliko dela in skrbi! Komaj jo je poglela, že je zopet zajokala. Skuhala ji je belega peska v lončeni črepinji na suhih, mrtvih treskah. To je bilo mleko. Pitala jo je s treskico. Jed je vselej popihala, da bi se punčka ne oparila. Pa je bila punčka tudi poredna. »Le čakaj — na, na!« jo je natepla.

Za Nežko punčka ni bila sveženj cunj. Zanj je bila živa... Zdaj, ko je spala, je bila nekaj trenutkov prosta. Takoj se bo prebudila, a nato se začne delo znova... Dvignila se je, da bi naglo stekla k hiši. Morala bi prisluhniti, ali se je Marička že zbudila. Včasih je pri igri pozabila nanjo, ki se je drla v kamri. In je bila kregana.

Ni še prišla k hiši, ko je nenadoma obstala. Zagledala je bila kravo, ki je prihajala po klancu. Bila je velika, zelo pisana — klicali so jo za Pirho. Nežka se je bala goveda, ni ga bila vajena. Toda najhuje se je bala Pirhe. Imela je drzne oči, en rog ji je molel naprej.

Nežka je za trenutek obstala, nato je pobegnila za hlev in pokušala okoli vogala. Krava je stala ob vogalu in mulila sočno travo.

Tedaj je Nežki prišel zategel klic na uho: »Ne-e-čka!«

Nežka se je zdrznila. Pogledala je skozi drevje v senožet. Mejačevi so se pehali s senom, bili so pospravili že pol zagrabka. A v tistem trenutku niso delali. Stali so in gledali proti domu.

»Ne-e-čka! Oj, Ne-e-čka!«

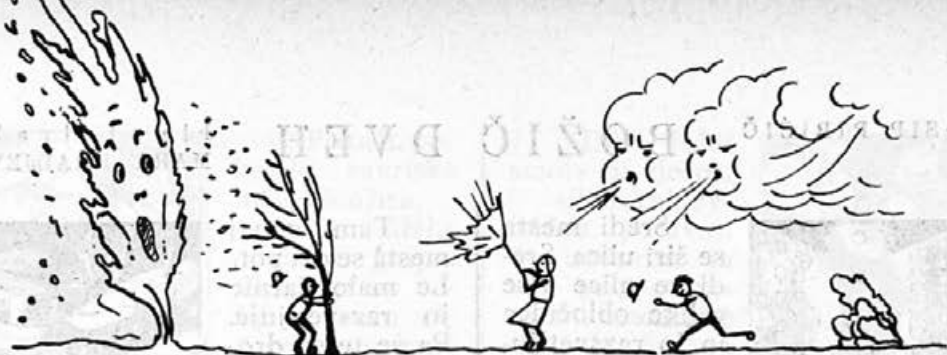
Klicali so jo. Mejač jo je klical, poznala ga je po glasu. Vsa preplašena se je dvignila, da bi jo bolje videli. Kaj ji hočejo?

Mejač je potresel pest proti nji, a Mejačevka je dvignila grablje, kakor da jo hoče udariti.

Spomnila se je, da so jo včasih klicali s polja, ker je bila pri igri s punčko pozabila na Maričko... Tekla je proti hiši. Šele tedaj ji je Maričkin jok razločno udaril na uho...

(Se nadaljuje.)

VETER

UCITELJICA: OTROCI, TECIMO, V ZATIŠJE HITIMO, DA VETRU IN DEZJU
ČIMPREJ UBEZIMO! LE V VEŽO TO PROSTORNO VSI! TU
NIMA VETER VEČ MOČI!

VERA: VSE CESTE PRAZNE SO NA MAH!

MAJDA: V OČI NAM VETER NOSI PRAH!

NADA: GLEJ! LISTJE TRGA ON Z DREVES, VRTINČI GA V PRE-
DIVJI PLES!

MICKA: GOSPODU, HEJ, KI TAM JE STAL, JE V ZRAK KLOBUK
NJEGOV POGNAL!

VERA: TA VETER RES JE NAGAJIV!

NADA: IN VRHU TEGA SE SKODLJIV! MOJ OČKA JE VRTNAR IN
PRAVI, DA VETER VELIKO SKODO NAPRAVI. POSEBNO
V ČASU JESENI, KO S SADJEM VRTOVI SO OBLOŽENI.
TRGA Z DREVJA SAD IN VEJE LOMI MNOGOKRAT!

VSI: OJ, TI HUDOBNİ, GRDI VETER!

MAJDA: IN TUDI KMET GA NIMA RAD, PREDIVJE VČASI SE PODI
ČEZ TRATE IN LOMI NEŽNE ŽITNE BILKE ZLATE!

VSI: RES, HUDOBNEN IN SKODLJIV JE VETER!

NADA: A ENO LE KORIST IMA! OBLAKE ČRNE JE PREGNAL, DA
SONČEK SE JE NASMEJAL IN NA LIČKA NAM POSLAL
SVETEL, TOPEL ZAREK ZLAT!

VSI: LE HITRO VEN, NA SONČEK ZLAT, LE BRŽ NA TRATO SE
IGRATI!

MLADA SMUČARJA

MIRKO KUNČIČ

Naš Janko in Metka,
dva smučarja vrla,
sta sita peči in
toplote do grla.

Tja v belo Planico
kot ptička vesela
iz kletke samotne
bi rada zletela.

Sto metrov v daljavo
naš Janko že skoči —
zaenkrat le v sanjah
v očetovi koči...

A kadar doraste
naš dečko od fare,
odnese rekordov
tri polne pehare.

Oba že na pragu
prav strumno stojita,
sto smučarjev hrabrih
se nič ne bojita.

Le nekaj, le nekaj
skrbi ju močno:
če letošnje zimo
snega nič ne bo.

Sredi mesta se širi ulica. Sredi te ulice vise velike obločnice in jo razsvetljujejo. Od kraja do konca je tako razsvetljena. Ljudje bi lahko čitali ponoči časopis na njej.

V božični noči še bolj žari. Vsa okna so svetla, vsepovsod trepečejo lučice raznih barv. Toliko je teh lučic in tako migljajo, kakor da se je rimska cesta preselila z neba na zemljo.

Na sv. večer pridrvi avto po ulici in se ustavi pred najlepšo hišo. Iz avta pa stopi gospod. Ves je zavrt v debel kožuh. V rokah nese prav velik, bel zavoj. Hitro prehodi široke stopnice pred hišo. Nič ne čaka pred durmi, nič ne potrka, nič ne pozvoni — duri se pred njim kar same odpro.

Velika veža je svetla in topla. Sredi veže čakata gospa in majhna deklica. Opravljeni sta kakor poleti. Saj jih ne zebe, saj je toplo zakurjeno povsod v hiši. Obe pozdravita gospoda in deklica reče:

»Joj, atek, kod si hodil? Boš Božička zamudil!«

»Kako ga bom zamudil, Sonjica, kako ga bom zamudil!« odgovori gospod. »Saj sem ga srečal, še tale zavoj mi je zate dal.«

Tam zunaj mesta se oži pot. Le malo žarnic jo razsvetljuje. Pa še te so drobne in zaprašene. Ponoči hodi jo tod ljudje prav počasi, da se ne spotaknejo ob kamenje.

V božični noči je še temnejša kot sicer. In še bolj neprijazna. Ob njej so barake. Okna teh barak so temna. Le tu pa tam je kako okno razsvetljeno. A sveti se tako medlo kakor leščerba v megli.

Na sv. večer stopa po poti mož. Roke stiska v žepu. Pod pazduho pa nese dve butarici drv. Počasi hodi in ves je sključen, ko da bi ga težko breme težilo. Pred zadnjo kočjo se ustavi. Strese z glavo, da mu zdrči s klobuka sneg, in se z nogo dotakne duri. Tudi njemu se duri odpro.

Objame ga tema. Tako se mu zdi, da je v baraki še bolj mrzlo kot zunaj. Ko se mu oči privadijo teme, zagleda ženo in sinčka. Tiščita se mrzlega štedilnika in gledata očeta z močno odprtimi očmi.

»Ali si kaj prinesel?« vprašujejo te oči.

»Dober človek mi je dal dve butari tresk. Tudi stekleničico petroleja sem priberal in nekoliko kruha pa malo mesa pri mesarju.«

»Pokaži, pokaži!« zavriska mala Sonjica.

»Ne zdaj,« odgovori gospa. »Šele ko bo božično drevo zagorelo, smemo odpreti zavoj!«

»Pa naj drevesce zagori! Prosim, prosim!« vzklikne Sonjica.

Gospod in gospa prikimata in oddideta po stopnicah navzgor. Sonja pa odvihra kakor veterček mimo njih in kaže pot. Že jih objame duh po kadilu.

Zgoraj odda gospod svoj plašč služabniku in kmalu so vsi trije v veliki sobi. Tu je kakor v pravljici.

Sredi sobe stoji božično drevo. Sega od poda do stropa. Vse je okrašeno in vse na njem se sveti zlato in srebrno. Z vsake veje visi kaj lepega, kaj dobrega. Lučice

je na njem toliko, da jemljejo vid. Tudi take so vmes, ki mečejo iskre. Pod drevesom pa so škatle in zavoji za Sonjico. Tudi malo božično drevesce je tam. Je Sonjino, samo njeno. Ona sama ga bo lahko prizigala in ugašala.

Eno celo uro odpira Sonja škatle in zavoje, preden vse odpre.

Potem se začne igrati in se pogovarjati z igračami. Gospod in gospa sedeta na mehka stola in gledata vsa srečna, kako ljubko se otrok igra.

»Daj, lačni smo!« de deček.

»Počakaj, Peterček, počakaj, da zakurim in vse pripravim,« se mu nasmehne mati in je vsa srečna.

»Joj, zakuri, da nam bo toplo nocoj!« prosi Peterček.

Oče in mati se koj lotita dela. Hitita, da jim bo lepo na božični večer. Oče lomi treske in zakuri železni štedilnik. Le počasi se treske vžgo. Potem pa zaprasketajo in zažare. Iz štedilnika puha dim in napolni vso barako. A ko se štedilnik ogreje, se več ne kadi. Kmalu izgine dim skozi špranje v oknih in vratih. V baraki je prijetno toplo. Ne povsod, a blizu štedilnika zelo. Tam sedi Peterček in se več ne tresce od mraza. Gleda mamo, kako pripravlja večerjo. Ni mnogo mesa, a Peterčku se zdi, da ga nihče na svetu nima toliko. En sam hlebček kruha stoji na mizi, a bo za vse tri dovolj. Mast v kozici je že topla, ko položi mati vanjo meso.

Kako lepo cvrči, kako prijetno diši! Petru se kar srce smeje.

Presrečen se nasmehne očetu, ki se je bil usedel k njemu. Potem pa pogleda proti oknu in se zamisli:

»Atek, ali je nocoj v tej lepi

Nenadoma se Sonja sredi igre zamisli in vpraša:

»Ali je Božiček obiskal vse otroke nocoj?«

»Vse, ki so pridni!« odgovori gospod.

»Ali tudi dečka v baraki?«

»Kakšnega dečka v baraki?« se čudi gospod.

Sonja vstane in pove:

»Veš, danes sva šli z mamo na sprehod. Daleč, daleč. Tam na koncu mesta, veš, tam, kjer ni več lepih ulic, tam sva videli barako. Eno samo okno ima. Pa

je skozi tisto okno kukal deček... Kaj praviš, ali je tudi njemu prinesel Božiček igrač in slaščic?«

»Hm«, si gospod pogladi brado in ne ve, kaj bi odgovoril.

Pa jo pouči gospa: »Revni otroci ne marajo igrač in slaščic, preveč jih zebe, preveč so lačni. Morda jim Božiček prinese drv in kruha in mesa nocoj. Z

drvmi se ogrejejo, s kruhom in mesom nasitijo. Božiček že ve, kaj ima kdo najrajši!«

Sonja gleda, potem pa zajoka:

»To ni res, to ni res!«

»Kaj ni res?« vpraša gospod.

»To ni res, da bi revni otroci ne hoteli igrač in slaščic. Ni res!«

In Sonja teče k svojim igračam in slaščicam. Tlači jih v škatle in zavija v papirje.

»Kaj pa delaš?« vpraša gospa.

noči vsem na svetu tako lepo in toplo kakor nam?«

»Nekaterim je še vse lepše!« odgovori oče.

»Katerim?« vpraša deček.

»Takim, ki ne iščejo dela!« odvrne oče.

»Že vem, tisti deklici, kaj ne?«

»Kateri deklici?« se čudi oče.

Peterček pripoveduje:

Veš, danes popoldne sem gledal skozi okno na pot. Pa zagledam lepo gospo z malo deklico. Obe sta bili lepi kot angela z nebes. Obe v belih kožuhih.

Gledam in gledam in se ne morem nagledati. Tudi dekletce opazi mene. Ustavi se in mi pomiga z ročico. Kaj neki sta hoteli?«

»Hm«, se oče nasmehne.

»To je tako, Peterček«, se zdaj mati oglasi. »Bogati otroci se naveličajo širokih in lepih ulic. Pa jih radovednost žene, kako živijo ljudje še drugje. To je

tudi onidve prignalo na našo pot. Ko sta se vrnili domov, ju je čakal Božiček z darovi!«

Peterček gleda, potem pa reče:

»To ni res, mama, to ni res!«

»Kaj ni res?« vpraša oče.

»To ni res, da bi deklica bila samo radovedna.«

In deček teče k oknu ter gleda v temno noč. Tam daleč žari zrak kakor od tisoč luči obzarjen.

»Morda pa zdajle misli de-

»Nesem jih tistemu dečku v barako!« zablaha Sonja. »Polovico mu jih nesem, da bo tudi on vesel. Pa še tole božično drevesce mu nesem, da bo svetlo gorelo v baraki!«

Gospod in gospa jo hočeta potolažiti, ji dopovedati, da je noč, da je mraz — a nič ne pomaga — Sonja je trmasta. Pa ona tudi ve, da ji atek in mamica ničesar ne odrečeta.

Tako je tudi bilo: Gospod in gospa sta se morala obleči in oditi s Sonjo barako iskat. Do ozke ulice so se peljali z avtom, do barake so šli peš. Vsi trije so polni zavitkov in škatel.

Pred barako se ustavijo in gospod reče:

»No, zdaj pa le potrkaaj, Sonjica!«

kletce na nas« govori Peterček. »Mala deklica sedi sedaj ob božičnem drevescu in misli name... Tako dobre so bile njene očke! Kakor, da se ji smilimo, so sijale.

Oče in mati se spogledujeta in zmigujeta z glavo. In mater zaskrbi: »Če le ni fant bolan. Ves popoldan je tako čuden! Ves trepeče, ko da čaka, da se bo zdaj zdaj nekaj zgodilo, kar se še nikoli ni!«

Peterček se še bolj nagne na okno. Lice pritisne na šipo in vzklikne:

»K nam gre! K nam gre! Lepo dekletce gre. Bela gospa jo vodi za roko.

Zadaj pa je še lepo oblečen gospod. Vsi trije imajo v rokah velike škatle in zavoje. So že tu, so že tu, vsak čas bo dekletce potrkalo na naše duri!«

In res je Sonja potrkala s svojim drobnim prstkom na duri in jih odprla. V baraki je napol temno. Ko pa je Sonja prižgala svoje majhno božično drevesce, je postalo v baraki tako svetlo in vsem tako lepo toplo, da so obstopili drevesce in prav od srca zapeli: »Sveta noč, blažena noč...«

4.

 JE DREMAL NA . PA PRITEČE IZ MIŠJE
. NAJPREJ POVOHA S SVOJIM , POTEM GA PA
S POŽGEČKA PRAV NARAHLO PO . „TA PA MENE
Z PREGANJA, MI NASTAVLJA IN HUJSKA,
NAJ ME S ZGRABI. JAZ PA OSTRE IMAM, BOM
 ODGRIZLA !“

 ODPRE IN REČE : „ZAKAJ PA
KRADEŠ NA ?“

„ KRADE POLJSKA , NE PA JAZ!“ ODGOVORI
. „JAZ SE DRŽIM , NE HODIM NA !“
„V SI OBGRIZLA !“ OČITA .
„ JE OBGRIZLA !“ SE BRANI .
„V KLETI SI VSE ZGRIZLA IN VSO IN VES !“
TRDI .

„NAK!“ REČE . „V KLETI JE BILA !
MARAM JAZ ZA IN IN !“

„V SI ZVRTALA IN VSE MOKE RAZ-
TRGALA!“ SE JEZI .

„TI SI PA NAREDIL V SOSEDOV , DA SI
LAHKO KRADEL IN .“ ODGOVORI .

„LE POČAKAJ, BOM POKLICAL!“ GROZI .

„PRIJELA TE BO S , S TEBOJ SE BO , POTEM PA
TE BO !“

„JAZ PA BOM PRIŠLA K TEBI V . TI BOM
  ZGRIZLA IN ! IN BOM ZVRTALA V TVOJO
! IN TI BOM VTAKNILA V , DA NE BOŠ
MOGEL POKLICATI!“ ZACVILI IN ZBEŽI V
SVOJO .

 PA GROZI S ZA NJO: „, LE PRIDI V
 K MENI . ZA TE BOM UJEL IN DALI!“

IN KER NI NIČ VEČ REKLA, JE NA PEČI
ZAPRL IN MIRNO .

Nekega dne je stopila gospa Bernardova v otroško sobo. Tam se je igralo njenih šest otrok, tri deklice in trije dečki. Veselo je zaklicala:

»Otroci, tetka Betka pride!«

Tetke Betke so se otroci vselej tako razveselili, kakor Miklavža in Božička. Tudi tetka Betka jim je vedno prinašala novih igrač, lepih knjig in sladkih stvari. Poleg tega pa jim je pripovedovala lepe pravljice, jih naučila otroških igrice in pesmic.

»Kdaj pride tetka Betka? S katerim vlakom? Katero uro? Za koliko časa? Ali bo ostala vedno pri nas?« Vse to so spraševali vsi v eni sapi.

»Pride že danes popoldne ob šestih,« je povedala mamica. »Janko in Anka, vidva le pazita, da bosta imela svoje šolske stvari v redu. In vi, mali, pa glejte, da ne bodo vaše igrače razmetane po vseh kotih. Vsi dobro veste, da tetka ne mara nereda. In da mi boste pridni in vljudni, da vas bo vesela, če ne, vam bo takoj ušla nazaj v mesto. Zdaj pa se pripravimo. Pojdemo jo čakati na postajo.«

Otroci so se po teh veselih maminih besedah začeli pripravljati z vso vnemo na sprejem ljubljene tetke. Predvsem so lepo pospravili in naredili red med svojimi stvarmi in igračami. Anka je nabrala v vrtu najlepšega cvetja in ga povezala v šest ličnih šopkov, s katerimi so hoteli sprejeti tetko na postaji. Umiti, počesani in v praznični obleki so se z mamico napotili na postajo.

Ko je vlak zavriskal in se prikazal izza ovinka ter so videli otroci, da vihra skozi eno okence bela rutica, so vsi zagnali vesel krik: »Tetka Betka je že tu, je že tu!«

Že od daleč jih je tudi ona klicala. Iz njenih ust so zvenela njih imena vedno tako, kakor veselo velikonočno pritrkovanje: »Janko, Anka, Tinka Tonka, Inko, Binč, Binč!« Malega Binčka je imenovala dvakrat zapovrstjo, vselej zaradi lepšega in pa zato, ker je bil še čisto majčken.

Teta Betka

Tinka

Tonka

Janko

Z njenim prihodom se je začelo veselo in prijetno življenje pri Bernardovih. Kakor vedno, jim je tetka tudi sedaj prinesla polno lepih in dobrih stvari, katerih se kar niso mogli dovolj nagledati. Otroci pa so se še bolj nego darov veselili njenega pripovedovanja, novih iger in pesmic, katerih jih bo naučila. Tetka je to dobro vedela in zato jim je še isti večer, dasi je bila utrujena od potovanja, čudovito opisala svojo vožnjo z vlakom: Vlak je najprej zažvižgal: Uuu-u-u! preden se je začel premikati. Potem je pod strojem nekaj završalo in zasikalo: Ššššš! škšk-šk-šk! Nato se je začel sprva počasi, potem pa vedno hitreje premikati, in tetka Betka je rekla, da je natanko slišala in razumela, da je pelo vso pot pod kolesi takole:

*Iz Ljubljane čez poljane,
čez bregove in mostove
že sopiha črni vlak!*

Uuuu-u-u-u! žžžžk-žkžk-žk-žk!

*Težko vozim, težko vozim,
težko vozim, težko vozim
v daljna mesta in vasi
tovor in ljudi,
tovor in ljudi.*

Težko vozim, težko vozim,

*v breg sopiham,
komaj diham!*

Uuuuu-u-u-u!

*Težko vozim, težko vozim,
skoz predore,
v črne gore,
težko vozim, težko vozim,
v daljna mesta in vasi
tovor in ljudi.*

Uuuuu-u-u! žk--žk---žk!

Vlak se ustavi. Sprevodnik zakliče: Žabnicaaaa!

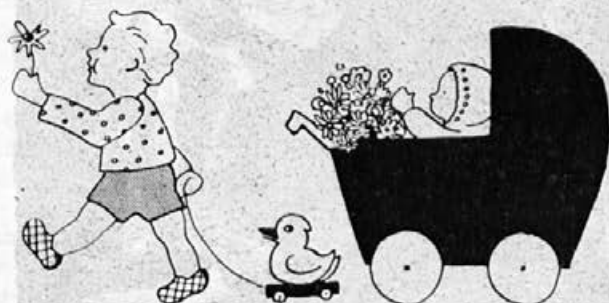
To je bilo za prvi večer dovolj. Otroci so se dalje igrali sami. Sestavili so vlak. Stopili so v vrsto. Janko je bil stroj, ki je tulil in sikal, kadar je bilo potreba. Tinček pa je bil sprevodnik. Peli so, kakor jim je tetka pokazala, in stali drug za drugim. Ko je sprevodnik dvignil zastavico in s tem dal znamenje za odhod, so začeli stopati v koraku, z rokami pa so posnemali vrtenje koles vlaka. Ustavljali so se na postajah, zopet odhajali in ponavljali pesmico, ki jim je šla čedalje bolje.

Po večerji so še nekaj časa ogledovali slikanice, katere jim je prinesla tetka, potem so se poslovili in šli spat, vesleč se prihodnjega dne.

Zdaj pa poskusite še vi, mali čitatelji, posnemati vlak, njegovo pesem, vzdihovanje, sopihanje, žvižganje in sikanje. Prihodnjič pa vam povem, kako je bilo drugi dan pri Bernardovih.

Anka

Tinček

Binč

Doma in po svetu

VOLK GRADIŠČAN

PAVEL KUNAVER

Ilustriral HINKO SMREKAR

Na griču, ki ga danes pokrivajo širna poslopja ljubljanskega gradu, se je v davnih dneh, več sto let pred Kristusovim rojstvom, razprostiralo močno gradišče. Potomci nekdanjih mostiščarjev so ga zgradili in dobro utrdili. Zunaj je bil globok jarek, za jarkom pa se je dvigala strma stena debelih in ošpičenih kolov. Branila je dostop v gradišče, kjer je bilo precej lesenih koč.

Nad gradiščem je snivala mirna noč. Utrujen od dolgotrajnih pogonov za divjačino in od dela na malih njivah, je marsikdo trdno spal. Le straže so dobile danes oster ukaz, da morajo dobro opazovati zapadno stran neba, če se ne bi kje pokazal žar gorečih naselij, ki so tu in tam na daljnih gričih nastala.

Poglavar pa ni še legel spat, ampak sedel je ob ognju z nekaterimi možmi in nekim tujcem, ki je pozno na večer težko otovorjen prišel v gradišče.

Tujec je bil eden onih redkih trgovcev, ki so s svojimi sužnji prenašali iz daljnega severa dragoceni jantar v južne dežele, od tam pa proti severu lepo orožje in razno lepотиčje. Preko divjih dežel so držale steze in trgovci so bili na njih dokaj varni, ker že dolgo časa ni bilo med redko naseljenimi ljudstvi bojov, seliščem pa je bilo po godu, da je prišel mednje tu in tam tujec z dragocenostmi daljnih dežel in z novicami iz širnega sveta.

Danes pa tujec ni bil vesel kakor sicer. Precej zasopljen je odhitel takoj k poglavarju in ga naprosil, naj skliče še druge veljake k posvetu.

Že po prvih besedah je pohitel poglavar k stražam dajat navodila, nato pa je zopet prisedel k ognju.

Tam za steno iz bičevja, ki je poglavarjevo kočo delila v dva dela, sta na mehkih medvedovih kožah ležala poglavarjeva mlajša otroka, devetletna Zvezdica, ljubljenska materina, in desetletni Volk, ponos in upanje očetovo.

Spati bi morala. Toda dečkovo uho je izza stene ujelo besede: »...divji in strašni so. Vse pobijejo. Kakor listja in trave jih je.«

Pritisnil je uho na bičevje in poslušal tujca. Skozi špranjo je opazil, da možem skrbi teže srce. Tudi dečka je stisnilo, ko je poslušal dalje.

»Groza in strah gresta pred njimi. Za seboj puščajo samo pogorišča. Nobeno plemo se jih do sedaj še ni moglo ubraniti.«

»Res je,« je potrdil poglavar. »Že prej so prihajale tam od gora vesti, da se onstran gibljejo narodi, Kelti imenovani. Poslal sem nekaj mladcev tja gor na prežo in pričakujem v kratkem njihove vrnitve. Toda tvoje vesti so strašnejše in če jih naši ogleduhi potrdijo, gorje nam.«

»Videli boste, da ne pretiravam. Rešite, kar morete! Ne vzdržite. Že ko jih boste ugledali, vas bo groza. Veliki so, divje gledajo in glavo jim pokrivajo razmršeni lasje; silne brke jim vise globoko doli do pasu. Smrti se ne boje! Majhne rane si celo povečavajo sami, da se tem bolj bahajo s svojim junaštvom. Vsi imajo dolge bronaste meče in kakor mož visoke ščite.«

»Ali gredo žene in njihovi otroci z njimi?« je vprašal eden od mož.

»Seveda. Edino to jih nekoliko zadržuje na pohodu. Toda medtem ko so prej pobili res vse premagance, sedaj, kjer se naselijo, ujetnike zopet izpuste, da jim obdelujejo polja, kajti vojnikom se zdi sramotno delati kaj drugega, kakor hoditi na lov in v boj. In na neprestanih pohodih so jim malone vsi mali otroci pomrli.«

Mali Volk je slišal še, kako je oče ukazal, da zlih vesti ne povedo drugim, dokler jih ne potrdijo ogleduhi. Razšli so se, a Volk ni mogel spati. Bil je majhen, a junak. Pomislil je na svojo sestro in druge tovariše, ki jim je grozila nevarnost. pomislil na mater in očeta in še v temi je segel po svoje kopje v kotu nad glavo. Trdno ga je stisnil in sklenil, da se hoče boriti proti še tako divjim sovražnikom. Saj grši in večji ne morejo biti kakor medvedi, ki sta jih brat in oče že toliko pobila! Sladki sen mu je zatisnil oči.

Pa ni spal dolgo. Zbudil ga je tek naglih nog in klic. Plamenice so zažarele pred kočo, gradišče se je prebudilo in Volk, ki je pritekel pred kočo, je videl, kako so s kopji in loki oboroženi mladci dvignili s konja vsega krvavega — njegovega brata!

»Oče, poglavar! Gredol!« je brat pokazal v daljavo proti goram na zapadu. Na dveh krajih se je svitalo nebo: Gradišča so gorela.

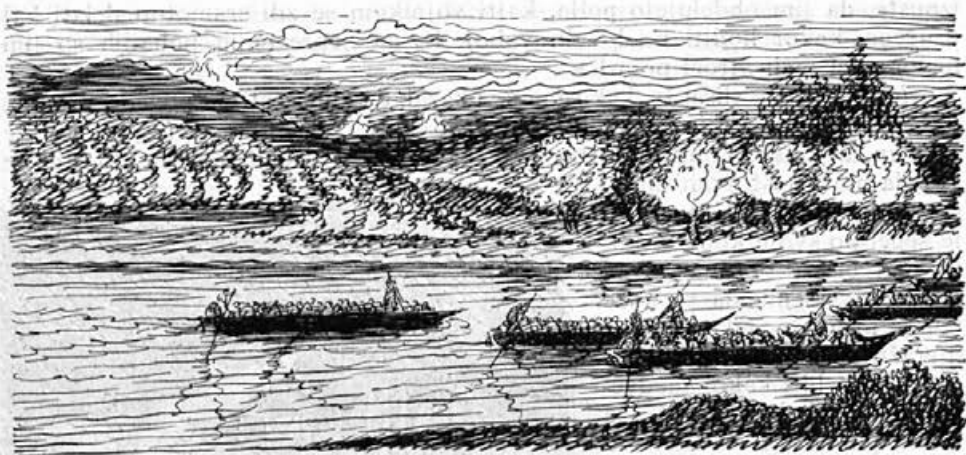
Kratek je bil posvet ob plamenicah. Sklep je bil hiter: Možje ostanejo v taborišču, žene in otroci pa morajo v gozdove in v podzem-

ske jame na Krimu, kjer so že v davno minulih dobah njihovi dedi našli prva zavetišča.

Mali Volk pa je mislil drugače.

Nekaj dobro oboroženih mož je spremilo žene, otroke in starce po bregu navzdol do reke, kjer so bivali ribiči in kjer so bile pritrjene številne trupine gradiščanov. Že se je jelo svitati, ko so se ukrcavali. Mali Volk je bil ves čas blizu matere in sestrice. Tolažil je deklico, naj bo pogumna, da se ji ne bo nič zgodilo, da bodo pognali grde tujce v beg in bo zopet lepo na sončnem griču. Potem pa je mali Volk nenadoma izginil. Zaman ga je mati klicala iz čolna: »Volk! Volk!« A odziva ni bilo! Možje so zahtevali, da naj že odrinejo, ker nevarnost raste vedno bolj — pribežali so že nekateri begunci od zapada in pripovedovali o grozovitih trumah sovražnika; pokazal se je ognjeni žar tudi že na griču, komaj dve uri hoda od tod in naznanil, da je nevarnost tu. Na zahtevo mož in preplašenih žena se je vdala tudi žalostna Volkova mati in odpluli so na reko in po njej na varno širino močvirja.

Ribiči in starci, pa tudi mnoge žene, so dobro poznali tek reke med širnim močvirjem. Tu jim ni grozila nobena nevarnost in če jim ne bi skrb stiskala srca za očete in brate, bi bili srečni sredi lepote, ki jih je obdajala. Zlata zarja se je zrcalila v mirnih vodah. Iz bičevja so se dvigale jate divjih rac in gosi v modro nebo, kadar so jih plašili hitri čolni. Le mali dečki so spuščali za njimi puščice iz svojih lokov — nihče drug se ni menil danes za slastno pečenko, ki se je preletavala nad njimi.

Tam pod hribom so begunce sprejeli začudeni vaščani malega naselja. Bili so sami lovci in ribiči. A po kratkem pojasnilu niso izgubljali časa, ampak so beguncem pridružili še svoje žene in otroke in jih odvedli v goro do podzemskih jam. Temni pragozdovi so se razprostirali tam, a prastare stezice so vodile še vedno tja do podzemlja, kjer je človek našel dobro skrivališče.

Plamenice so razsvetlile mračne prostore in žene in deklice so hitele pripravljat ležišča, kajti s seboj so vzele dovolj kože, bližnji gozd pa jim je dal praproti in prožnih smrekovih vejic. Dečki so kaj hitro pozabili nevarnost in v okolici jame je vse oživel. Pogumnejši so s svojimi malimi loki in kopji zasledovali male živali in nekaterim se je posrečilo preskrbeti si malo pečenko. Medtem, ko so se druge žene v delu nekoliko pomirile, je Volkova mati,

dasi junaška žena, trpela velike muke, ker ni ji bilo umljivo, kako in kam je njen mali, junaški sinko izginil. Le Zvezdica jo je tolažila:

»Veruj, mati, Volk se je skrivoma vrnil nazaj v gradišče, da bi se boril pri možeh. Vedno je trdil, da hoče postati tak junak, kakor je oče!«

Zvezdica je imela prav. Ko se je zdanilo, je bil mali Volk pred gradiščem. Srce mu je močno bilo, ker malo se je vendarle bal očeta. Toda pred vhomom je obstal. Iz njega se je privil spreved mož. Drugi del je ostal na okopu, ves v orožju, v pričakovanju sovražnika. Tudi vsakdo v sprevedu je bil oborožen. Nekaj mož je neslo nosilnico, na njej pa je ležal mrtev mlad junak — Volkov brat. Strašno se je stisnilo srce dečku, a zatajil se je, ker se ni upal izdati. Oče je stopal za nosilnico upognjen in žalosten. Za okopom je spreved zavil proti jugu navzdol na malo ravnico, kjer so mali grički naznanjali, da tam počivajo umrli gradiščani.

Blizajoča nevarnost je pospešila pogreb, vendar se je poglavar potem, ko so mu v grob spustili sina, ki je umrl še ponoči na zadobljenih ranah, in položili noter njegovo orožje in okrasje, priklonil vzhajajočemu soncu:

»O vsemogočni! Daj, sprejmi ga, junaka mojega, na svete poljane tam onstran groba! Nam pa daj, da bomo maščevali njegovo smrt!«

Premagan od bolesti je mali Volk, ki se je neopažen splazil do groba, sedaj jokajoč padel na kolena pred očeta in zaklical: »Oče, oče, daj, da se ob tvoji strani borim in maščujem brata!«

Presenečeni oče, poln skrbi in žalosti se je sklonil k sinku, ga objel in stisnil k sebi. Toda sedaj ni bilo časa za žalost, kajti komaj je bil grob zakrit, so zapeli rogovi v gradišču in možje so se naglo vrnili.

Z gradišča, z okopov so ugledali v dolini, kako je mrgolelo tujega ljudstva. Sonce se še ni dvignilo za iztegnjeno ped nad obzorje, ko so se tuji bojovníki usuli v silnem številu po pobočju griča navzgor.

Trgovec ni pretiraval. Divjega pogleda, silnih teles, dolgih brk so bili Kelti. Njihovi poglavarji, ki so stali v prvih vrstah, so bili okrašeni z zlatimi obeski in bronasto orožje se je v mišičastih rokah zlokobno bleščalo. Iz njihovih vrst je stopil silen mož. Iz čelade sta mu molela dolga rogova. Iz vrst sovražnika je zaoril strašen bojni krik; nato pa se je tujec oglasil v slabem jeziku gradiščanov:

»Vi, strahopetci, vdajte se takoj, ali vas uničimo in gradišče izravnamo z zemljo.«

Toda v odgovor je švistnila izza vrst branilcev mala puščica z Volkovega loka in kakor da bi bila izprožila plaz, so se usula kopja in puščice mož na sovražnika. Ta pa ni čakal! S krikom, ki je pretresal nebo, so planili Kelti nad gradišče. Možje na braniku za visokimi koli so sprejeli naskakovalce s težkimi skalami, kopji in kiji. Toda sovražnik, ki so se mu krhali meči in je izgubljal vrste bojevnikov na obzidju, je začel streljati goreče puščice čez vrste branilcev na koče v gradišču. Kmalu so zagorele strehe in ogenj je objel vso naselbino. Zadaj ogenj, spredaj neizprosni sovražnik — to je bilo preveč in mož za možem je padal, ta smrtno ranjen, ta ujet v zadrgo. Okoli poglavarja se je branila gruča najpogumnejših. Med njimi se je sukal mali Volk. Zdaj je poslal svoje male puščice nad naskakujoče, zdaj je pograbil kamen in ga treščil v tujca, ki je hotel mahnuti po domačinu. Toda gruča je postajala manjša in manjša in silen Kelt se je z visoko dvignjenim mečem zaletel nad poglavarja, ki je že omahoval. Toda Volk je opazil očeta v nevarnosti in kakor ris se je zaletel velikanu med noge, da se je opotekel in je zamahljal zadel v prazno.

Poveljnik Keltov, ki je videl ta prizor, je zakričal:

»Ujemite ju žival«

In že so švignile zanke po zraku. Zaman je bilo junaštvo, oče in sin sta se kmalu znašla z drugimi ujetniki vred pred gorečim gradiščem.

Boj je ponehal. Rogovi Keltov so zapeli in strašni tujci so se zbirali. En del je ostal na griču, ostali pa so odšli k reki in s seboj so vzeli tudi ujetnike.

Na bregu med gričem in reko je nastalo malo mesto samih šotorov in kolib, hitro zgrajenih iz bičevja. Taborni ognji so goreli in žene so pripravljale kosilo za lačne bojevnike. Toda veselega otročjega krika je bilo malo v taboru. Silna potovanja, neprestani napor, neredno življenje na teh bojnih pohodih — vse to je zahtevalo premnogo otroških življenj. Kjer so Kelti hodili, tam so pustili razvaline naselij, a tudi mnogo malih grobov, od katerih so se matere tako težko trgale!

Site so bile že naporov, najdražje, kar so imele, so izgubljale in srce jim je želelo miru in stalnih bivališč.

Nič kaj veselega srca se je tudi zmagoviti poglavar bližal svojemu šotoru. Svoj oddelek je vodil zmagovito od kraja do kraja. Njegovi bojevniki so mu nabrali mnogo dragocenosti. Toda ko se je vračal iz prvih bojev še daleč tam za visokimi gorovji na severu in zapadu v svoj šotor, ga je vedno spremljal mlad junak, njegov sin. V šotoru pa ga je sprejemala žena z detetom v naročju in mala hčerka in diven sinko sta mu priskočila naproti. Danes pa je šel sam. Sin junak je že davno padel v boju in gnije tam nekje ob nekem velikem jezeru onstran gora. Kakor za kazen, da so na svojem potu porušili vse, kar so mirni prebivalci planin zgradili, je trpela posebno njegova družina. Mraz, sneg, dolgotrajni nalivi na pohodih preko divjih gorovij — vse to je bilo vendarle preveč za otroke. Smrt je šla pred Kelti, a smrt je žela tudi v njihovem taboru. In njemu, ki je pobil toliko nasprotnikov, ni bilo mogoče premagati najhujšega, ki je razgrajal v njegovem šotoru — smrt, ki mu je ugrabila zaporedoma vso deco.

Mrk je stopil v šotor. Na kožah je ležala lepa žena.

»Taborišče je naše, vsa dežela je naša.«

Zena ga niti pogledala ni. Žalostno mu je odvrnila: »Čemu naj mi bodo tvoje zmage in dežele? Vrni mi moje male!«

Poglavar je mignil spremljevalcu, ki je izginil iz šotora, a se takoj vrnil — toda s seboj je vodil Volka. Poglavar ga je prijel za roko in zaklical:

»Ne gremo več naprej. Tu ostanemo in tu imaš malo nadomestilo.«

Misleč, da ji je mož prinesel zopet kako ugrabljeno zlatnino, je žalostno obrnila glavo in zaklicala: »Nočem več zlata! Otroke mi vrni!«

Toda zadnje besede so ji malone zastale v grlu. Pred njo je stal diven deček, drznega pogleda, majhen junak od nog do glave. V njej, ki je videla že toliko časa samo krvava trupla pobitih ljudi, je vzkipelo od radosti in planila je k dečku, da bi ga objela. Ta pa jo je odrinil. Toda v bistri glavici se je posvetilo. Pred njim je vstala slika: mati, Zvezdica, žene in otroci gradiščanov — vsi v smrtni nevarnosti!

»Zakaj me dečko ne mara?« je vzkliknila žena. Tolmač ga je vprašal in mu prigovarjal, naj se ne brani poglavarjeve žene!

»Naj ne ubijejo očeta in ujetnikov!« je vzkliknil. Žena je pogledala moža, ki je prikimal in ji pričel pripovedovati o junaškem ponajšanju malega dečka, ki pa je zopet zahteval: »Ali se ne bo nič hudega zgodilo ženam in otrokom?«

Zopet je dobil zagotovilo, da se ne bo nikomur skrivil las, samo pove naj, kje so se skrili, da jih bodo privedli v tabor. Toda Volku še ni bilo zadosti in vprašal je: »Ali bosta smeli biti mati in Zvezdica blizu mene?«

Obljubili so mu, in deček, ki je bil željan dobrote in vajen mehke matere roke, se je naslonil na lepo ženo, ki ga je pritisnila k sebi in mu pogladila kodre.

Naslednje jutro so na svobodo izpuščeni gradiščani iz grmovja privlekli nekaj skritih truplin in v spremstvu keltskih vojakov so odpluli preko močvirja pod Krim. Preplašenim beguncem so povedali, kaj se je zgodilo; da je vsa dežela v rokah Kelto, ki pa so pripravljeni preživelim gradiščanom dati svobodo, da se naselijo med njimi in jim opravljajo polja. Niso pozabili omeniti Volkovega imena, ki jih je rešil strašnega pogona, kakršnega so bili deležni prebivalci tolikih gradišč.

Begunci so iz skrivališč privlekli trupline in veseli, da so rešeni temnih gozdov in vlažnih podzemskih jam, so odpluli zopet nazaj. Čas je zacelil rane, iz razvalin je vstalo novo gradišče in novi rod je doživel v njem mnogo srečnih dni.

Sveta noč, blažena noč . . .

BOŽIČ IN SNEG V FOTOGRAFIJI

Najbrž se boš začudil, če ti povem, da je zima čas najlepših posnetkov. Samo ob morju ali v gorah dobiš lahko tako lepe slike kakor v snegu. Res so v decembru in januarju najkrajši dnevi, res ima sonce kaj malo svetlobe v primeri s poletjem. Toda sneg ti s svojo čudovito belino nadomesti poletno sonce. Od snega se odbija tako močna svetloba, da lahko tudi ti s svojim skromnim aparatom slikaš, kar hočeš. Ali hočeš sam doma poskusiti, kako se od belih predmetov odbija zelo močna svetloba? Vzemi kos belega papirja in ga približaj obrazu bratca ali sestrice; videl boš, koliko svetlejši bo obraz na osvetljeni strani. Isti učinek ima snežna odeja.

Slikaj samo v soncu. Sneg je brez sonca preveč enoličen in dolgočasen. Sonce pa mu da pravi blesk in sence, ki sliko poživijo. **Vedno glej, da bodo na sliki tudi sence**, ki dajo sliki globino in pestrost. Najbolje je, če snemaš tako, da ti sije sonce od strani, leve ali desne. Ako ti sije za hrbtom, dobiš sicer svetlo sliko, toda brez senc. Ako pa ti sije v aparat, boš še bolj razočaran; kakor človeško oko tudi leča fotografskega aparata ne prenese tolike svetlobe. Na sliki boš dobil svetle madeže, ki ti bodo vse skvarili. Zato raje ne poskušaj. Najlepše zimske slike nastanejo **pri smučanju**. Zanimivo je slikati razigranost in živahnost tovarišev na smučih. Ti veš, da s svojim aparatom lahko slikaš tudi počasna gibanja. Slikaj sošolca, ko se je nerodno zvalil v sneg in se še bolj nerodno skuša pobrati. Slikaj tovariša, ki je šele prvič »na dilcah«. Dobil boš slike, ki jih boš vesel sam in ki bodo res pravi spomin.

Poglej še enkrat sliko, ki je bila prejšnji mesec v »Našem rodu«. To je ona slika, ki je dobila skoro milijonsko nagrado. Ali si premišljal, zakaj? Zato, ker je to res prava živa slika. Fotograf ni posadil očeta in obeh otrok na klop in jim rekel: »Tako, sedaj vas bom pa slikal. Prosim, čisto mirno.« Vzel je aparat in jih pritiskal, ko še slutili niso, da jim je blizu mož s fotografskim aparatom. Tako nastanejo lepe slike, tako delaj tudi ti. Ako se greš s prijateljem smučat, vzemi s seboj fotografski aparat. Gotovo ga nosiš v usnjeni torbi preko rame, da ga zavaruješ pred poškodbami. Čeprav si izvežban smučar, vendar večkrat pošteno padeš v snegu. Ako je aparat v torbi, potem bosta ostala cela ti in aparat.

Obljubil si prijatelju, da ga boš slikal na smučih. Nič lažjega. Ne govori nič, kdaj in kako ga boš pritiskal. Čim manj priprav, tem boljša slika. **Nepričakovano ga pritiski.**

Ako si napravil res lep posnetek v snegu ali doma, ga pošlji uredništvu »Našega roda«. »Naš rod« bo znal ceniti tvoj uspeh in morda ob priliki sliko celo priobči.

Franc Bajd.

*Splavar se vrača
z rajže*

Na progi Zidani most - Maribor, še česče na progi Kotariba - Maribor in še dalje do Dravograda boste ob vsakem času — razven v zimskih mesecih — srečavali na vlaku može, ki se že na prvi pogled razlikujejo od ostalih potnikov. So to splavarji ali kakor jih splošno imenujemo v naših krajih »flosarji«.

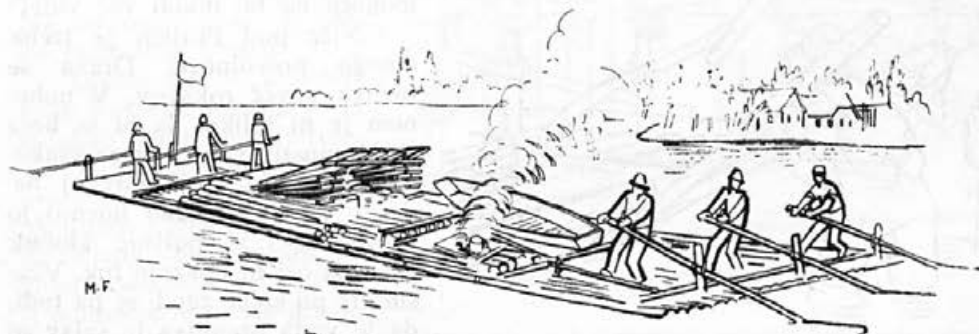
V obraz so močno zagoreli in navadno tudi precej obrasli, oblečeni v temne obleke, na nogah nosijo težke čevlje; zelen planinski klobuk pa imajo nasajen nekoliko na oči. Med vožnjo poležavajo na klopih, saj niso že več noči spali, ali pa kade in se pogovarjajo o prebiti vožnji. Pred poslednjo postajo si oprtajo nahrbtnik, kjer imajo spravljeno sekuro in posodo, ki jim je služila na splavih pri kuhi; čez pleča si vržejo debelo zavito vrv, v desnico cepin in že jo mahajo proti domu, ki leži blizu železniških postaj med Rušami in Dravogradom, včasih pa kje na oddaljenem hribu na Pohorju ali na Kozjaku, včasih pa tudi niže Maribora v Dupleku in okolici. Od tod so doma podravski splavarji.

Komaj pozdravijo otroke in oddajo ženi borni zaslužek, morajo spet zadeti nahrbtnik, vrv in cepin ter oditi na Dravo.

Tu je že vse živo. Gradijo splave. Na vsakih dve sto metrov tri, štiri, Vozniki privražajo rezan in tesan les, splavarji pa ga zlagajo v splav. Delo je težko. Z zoro začno, z mrakom končajo. Po petnajst ur in še več nosijo na ramenih težke deske in celó bruna, drugi jih pa vrtajo in privezujejo s trtami na pod, katerega najprej zgrade. In vse to kar na vodi. V dveh dneh napravi šest delavcev takšen splav, ki je dolg 32 metrov, širok 5 do 6 m in vsebuje 80 do 100 kubičnih metrov lesa, torej za 3 do 4 vagone. Napravijo še vesla, spredaj tri in zadaj tri, možje pristopijo k njim, eden odveže vrv, s katero je splav privezan na kopno, in že zaplujejo v sredo reke.

»Zbogom in srečno rajžo!« vzklikajo z obrežja.

Splavarji utegnejo samo zamahniti z roko, kajti nad Falo teče Drava zelo hitro, zato kmalu izginejo za ovinkom. Pa tudi paziti je treba, mestoma štrle iz vode ostre skale. Splavarji jih dobro poznajo. Vsaka ima svojo zgodovino, nekatere že tudi svoje ime. Eno izmed njih imenujejo »rebijo«, ker je vanjo zadel mlad fant s splavom, ki si ga je kupil za svojo dediščino ali »rebijo«. Skala je splav raztrgala, voda pa je odnesla njegovo »rebijo«.

Mimo vasi in mest daleč na jug

Le pred Falo plovejo počasneje zaradi falskega jeza, ki ustavlja vodo. Tu zamude precej časa, ker morajo skozi zanje nalašč napravljen kanal. A potem gre spet naglo. Ob straneh se dvigajo hribi, poraščeni s temnimi smrekovimi gozdovi, iz katerih se le tu in tam zasveti bela hiša s polji naokoli, na desni pa se vije železniški tir; zdaj pa zdaj v ozki dolini zažvižga vlak splavarjem v pozdrav. Tudi visoki dimniki ruške tovarne so že zadaj, kmalu se prikažejo prve hiše mariborskih predmestij. Mestni trušč jih pozdravlja vedno glasneje, dokler končno ne pristanejo pod državnim mostom.

Tako! Doslej je šlo po sreči! Da bi le še dalje tako! Dolga je še pot do Osijeka, Novega Sada, Beograda, kamor pač morajo spraviti les.

Splave privežejo, potem pa gredo v gostilno, da se odžejajo. Saj so imeli ves popoldan veslo v rokah in včasih jim je trda predla. Potem si nakupijo kruha, kave, polente, riža, mesa in še česa, da bodo imeli kaj kuhati med vožnjo, ki bo trajala deset, mogoče tudi več dni. Z nočjo gredo spat pod leseno uto, ki so si jo že prej postavili sredi splava. Na tleh imajo nekaj slame, leže pa kot slaniki tesno drug pri drugem. Sicer pa se v spanju nihče ne obrača, preveč truden je vsakdo, zato takoj zaspi kot ubit.

Ob treh, štirih pa spet vesla v roko!

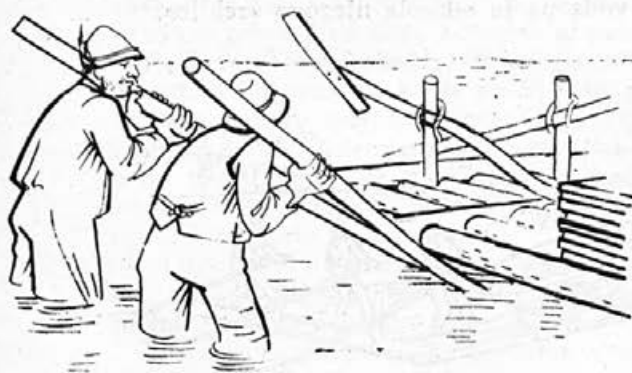
Kakšen zgoden popotnik se ustavi zgoraj na mostu in jim želi vsaj v mislih srečno pot, sicer jih nihče ne vidi. Ker voda ni več tako deroča, utegne ta ali oni na ognjišču — kupu zemlje na prednjem delu splava — zanetiti ogenj in postaviti vsakemu splavarju lonec vode za kavo, seveda zajame vodo naravnost iz Drave. Tam nekje pod Vurbergom, ki se strmo dviguje nad vodo, zajtrkujejo. Skozi ptujski most, ki je zopet nevaren, ker stoje stebri preblizu skupaj, pa plujejo za belega dne. Otroci se ustavljajo na mostu in radovedni opazujejo »dravske ladje z dravskimi mornarji«.

Saj jih je lepo videti. Trije, štirje splavi drug za drugim. Na prvem vihra naša trobojnica. Na vsakem je zaneten ogenj in dim se dviga proti nebu. Po šest močnih mož zamaha enakomerno z vesli, trije spredaj, trije zadaj. Nekateri so goli do pasu. V soncu se jim blešči zarjavela koža. Mišice se napenjajo. Kakšen mlad fant si celo tiho prepeva. Bog ve na kaj misli? Ali na velika mesta na jugu, kamor se mogoče prvič vozi, ali pa na samotne zelene gozdove na Pohorju in Kozjaku, ki jih je zapustil in jih mogoče ne bo nikoli več videl?

Niže pod Ptujem je treba mnogo previdnosti. Drava se razliva v več rokavov. V nobenem je ni toliko, da bi se brez skrbi spustili vanj. Krmar vsakega splava, ki stoji spredaj na desni in ga splošno imenujejo »kormoniš«, si potisne klobuk prav na oči in opazuje tok. Včasih gre po sreči, zgodi se pa tudi, da je voda preplitva in splav se nenadoma ustavi.

„Kormoniš“ vselej prvi prime za veslo

Splav je treba spraviti spet v glavni tok

Nasedli so.

Kaj pa zdaj?

Z desko dajo tovarišem spredaj ali zadaj znamenje, naj pristanejo in jim prihite na pomoč. Vsi skupaj gredo potem v vodo in skušajo spraviti splav spet v globlji tok. Včasih se jim to posreči po dveh, treh urah napor-nega dela, največkrat pa ne! Tedaj je treba polovico lesa izložiti na suho, s tako razbremenjenim splavom gredo potem nekoliko dalje, iz preostalega lesa pa napravijo nov splav, ga spravijo do »matičnega« in zložijo nanj les. To pa da dela za ves popoldan, celo ves dan.

Srečno pot

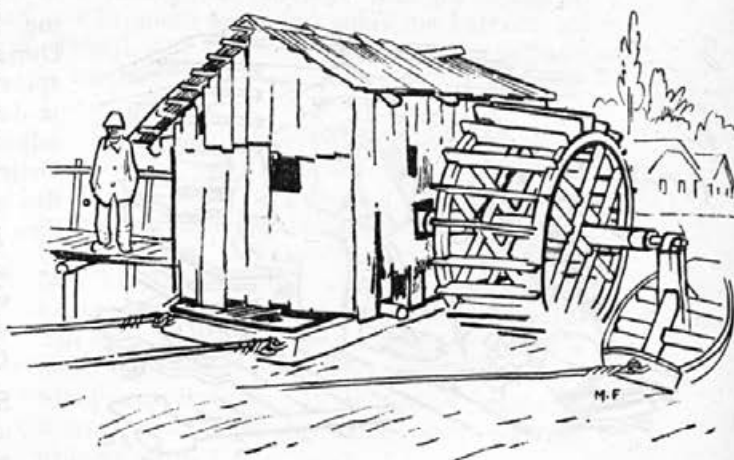
Tako prispo tega dne komaj do Borla. Tu prespijo noč, drugo jutro pa spet dalje, skozi Ormož mimo Središča in že so na Hrvaškem. Grički, ki so jih prejšnje dni pozdravljali s svojimi hišicami in cerkvicami in jih spominjali na Pohorje, so izginili popolnoma. Pred seboj imajo samo vodo, ki jo ob straneh obdaja visoko in gosto vrbovje. Drugega ni videti. Nobene hiše, nobene cerkve. Le tu in tam kakšen mlin. No, hvala Bogu, ti so vedno številnejši. Ponekod tvorijo prave kolonije, po deset do dvajset jih je. Tu je živahno. Mlinarji in otroci, ki se igrajo pri mlinih, pozdravljajo pogumne slovenske može:

»Splavarji, ladjarji, sretan vam put.«

Mlini vselej pričajo, da se nekje za njimi širijo vasi. Tudi »zlatarjev« je vedno več. Po dva in dva sta se usidrala na sipini ali v plitvi vodi in izpirata prod ter iščeta zlato, pri tem pa blagrujeta splavarje, ki prevažajo samo les, pa vendar več zaslužijo. Slovenija s Pohorjem jim je kakor obljubljena dežela!

No, pa splavarjem tudi ne gre tako lepo, kakor si mislijo »zlatarji«. Tri, štiri dni že drže veslo v rokah. Res, zdaj lahko vedno česče počivajo, vsaj sprednji trije. Toda včasih morajo pošteno pljuniti v roke, posebno ob mlinih, ki splav kar vlečejo nase in večkrat ga tudi potegnejo. Tedaj je treba gospodarju šteti jurje, splavarjem pa tudi ni igrača, rešiti se. Spali so tudi vsako noč komaj štiri, pet ur in še to bolj slabo, ker pod Središčem postanejo komarji tako hudi, da je težko zatisniti oko. Jedo pa tudi ne najboljše: črna kava, polenta, kruh, meso in vmes kakšno jajce. Pijače pa nobene ob največji vročini! Na razpolago imajo le kalno in mlačno Dravo.

Dobro da v Dobravi blizu Kotoribe pristanejo in si lahko gredo pogasiti žejo. Tu jih nekateri tovariši zapuste in se vrnejo domov, na njihovo mesto pa stopijo Hrvati - Dubrovčani. Ti vozijo navadno en dan. Proti poldnevu tega dne prispo navadno do Legrada, tu se

Mlini so postali najzvestejši prijatelji naših splavarjev

prične na levi strani Madžarska. Na meji se mora vsak splavar izkazati z legitimacijo, graničarji pa pretaknejo tudi splave. Odslej se širi na desni vseskozi Madžarska, na levi pa se vrste naše stražnice, postavljene na visokih stebrih, tako da graničarji lahko pregledajo ravnino. Ponekod sega Madžarska tudi na desno stran Drave. Pri Visváru se Hrvati odpravijo domov, preostali slovenski splavarji pa zvežejo po dva in dva skupaj, tako da je zdaj vsak splav dvojno širok. Na takšnem dvojnem splavu vesla pet mož, trije spredaj, dva zadaj. Več jih ni treba, ker tu je Drava široka in teče počasneje. Vendar ni brez nevarnosti. Le redko gre po sreči; plitvine, nasipi, mlini in še kakšna nepričakovana ovira, pa obsede in tedaj se začne spet tu težavno delo. Brez nezgode ne gre skoraj nikoli. Po treh, štirih dneh obmejne vožnje prispo v Osijek. Včasih je tu konec njihove »rajže«. Tedaj po dva, tri dni iztovarjajo les.

Splavor z deskami

To je šele težko delo. Ves les je treba najprej politi in očistiti peska, ki ga je voda med potjo mnogo nanescala. Moker les morajo znositi po strmih obrežju na kopno. Zato ni čudno, da nimajo splavarji samo na dlaneh trde kože, kot podplat, marveč tudi na desnem ramenu, s katerim je marsikak splavar prenesel že velik gozd lesa.

Po končanem delu napravijo z gospodarjem obračun. Marsikomu ne ostane mnogo, kajti med potjo si je moral jemati predujme. Le oni, ki je ves čas trpel žejo in včasih tudi lakoto, bo prinesel nekaj domov. Vsakdo dobi namreč okoli 30 dinarjev dnevnice, potem »rajžo«, to je potnino, do Osijeka n. pr. nekaj nad 500 din, in tri četrte vovozovnice do Maribora. S tem denarjem se je moral preživljati deset do štirinajst in še več dni, kakršno so pač imeli srečo, obenem pa preživljati tam nekje pod Pohorjem številno družino in še shraniti za zimo, ko ne bo posla. Saj splavarji delajo na vodi komaj kakih sto dni na leto, vseh dni, ko je treba jesti in biti oblečen, pa je vendar mnogo, mnogo več. Račun je včasih zelo slab, vendar vsakdo odhaja z veseljem domov, saj že dolgo ni videl domače hiše, žene, otrok in zelenih gozdov, obenem pa upa, da bo na drugi »rajži« več zaslužil.

Včasih pa gredo še dalje na jug. Pod Osijekom zapljujejo v Donavo. Tu je tok sila širok, splavi pljujejo silno počasi. Zdaj je dovolj časa, da se naspijo in si odpomorejo od težavnih dni nad Osijekom. Posedajo pod uto, le dva veslata, vsi pa pojo »flosarske« pesmi. Najrajši tole:

»Smo štirje bratci,
vsi štirje smo pa flosarji,
vsi štirje smo pa flosarji,
Golobovi siní ...

Smo flos nalagali,
smo tisoč rajniš vagali,
smo tisoč rajniš vagali,
Golobovi siní ...

Tudi za oddih je nekaj časa ob večerih

Pot jih pelje vzdolž bogatih pokrajin. Na desni Srem, na levi Bačka, še niže Banat. Na obrežju srečujejo ogromne črede govede in svinj. Poleti je slišati po ves dan mlatilnico. Vozijo ob vznožju Fruške gore. Na desno se dvigujejo griči, zasajeni z vinogradi. Vsak čas srečujejo parnike, potniki veselo pozdravljajo »slovenske mornarje«. Skozi lepa, slavna mesta, jih vodi pot: Vukovar, Novi Sad, Slankamen, Zemun. Končno priso v našo prestolnico Beograd. Včasih pa gredo celo do romunske meje. V tem primeru ne vidijo domačih gozdov po tri tedne in še dalje.

O, kako veseli se potem odpravljajo domov, čeprav vedo, da bo vožnja v tretjem razredu potniškega vlaka še mnogo bolj utrudljiva, kakor je bilo veslanje. A kaj hočejo? Treba je štediti, treba je potrpeti: tam daleč jih čakajo žene, ki jim je prehudo, če ni kaj dati lačnim otrokom.

Takšne so njihove poti!

A tako je le ob lepem vremenu; v deževju zgodaj spomladi in pozno jeseni, ko pihajo mrzli vetrovi in voda zmrzuje, je mnogo huje. Veter reže prav do živega, vesla pa ne smejo zapustiti niti za hip, ker so pomladanske in jesenske vode še nevarnejše. Nevarnosti vso pot kar preže nanje. Nad Mariborom so skale, pod njim mostovi, pod Središčem pa še mlini. Koliko splavarjev vsako leto najde grob v mrzlih valovih sicer tako opevane Drave. Letno od pet do deset. Včasih so to mladi fantje, ki so se s tolikim upanjem prvič odpravili na pot, včasih pa starejši, že izkušeni možje, ki so že po dvajset, trideset in še več let držali veslo v rokah! A kljub temu se posvečajo temu nevarnemu poklicu vedno novi in novi. Zaupajo v svojo moč in v svojega zavetnika sv. Martina.

Sicer pa brez »flosarije« ne bi mogli živeti. Zemlje nimajo, gozdov tudi ne. Splavi jim nudijo glavni zaslužek. Če je dobra lesna trgovina, hiti splav za splavom po Dravi navzdol v razna mesta od Maribora do romunske meje. Letno skoraj tisoč. Na vsakem splavu pa je približno 80 kubičnih metrov lesa, vrednega okoli 30.000 dinarjev. Zdaj lahko izračunate, koliko bogastva je to! Seveda odhaja mnogo lesa s Pohorja in Kozjaka tudi po železnici. Vendar je ta precej dražja, zato je v prometu še vedno splav, na katerem so prevažali les že pred stoletji in stoletji. Od številnih milijonov pa odpade le majhen del na splavarje in njihove družine.

Naj bo letina ugodna ali ne, vselej si morajo čez zimo poiskati drugega zaslužka, največ ga dobe v gozdovih. Tu podirajo smreke in jelke in jih spravljajo v dolino. Oni pa, ki ne dobe posla, žde v nizkih kočah, ki jih je komaj videti iz snega. Prvi kakor drugi pa komaj čakajo, da bodo zapihali toplejši vetrovi in bo skopnel sneg, da bodo tako mogli na splave. Ker le tu je zanje pravo življenje, tu je njihov zaslužek, njihova bodočnost in sreča, često pa tudi njihova smrt.

Pozimi pa žago na rame in hajdi v gozd

*Sv. Martin,
zaščitnik pogumnih
splavarjev*

Noč je. Temna noč. Janezek že spi. Ob njegovi postelji pa sloni dobra mamica vsa v skrbeh. Premišljuje: »Zakaj neki je moj fantiček tako bled? Saj si prizadevam, da bi bil dobro hranjen. Dobi meso, ki daje moč; zelenjavo dobro skuham in okusno pripravim. Dam mu jesti močnatih jedi, sladkega kuhanega sadja, slaščic; mleko, celo kakao pije, ker ga ima rad. Masla mu dajem na kruh in marmelade. A vse zaman. Vedno enako slaboten je!«

Tako sprašuje zlato materino srce. Skrb mu ne da miru.

Ura bije polnoči. V sobi je nenavadno svetlo. V tej svetlobi se pojavi žena - neznanka. Z obraza ji sije zdravje in dobrota. Z zvonkim glasom govori: »Skrb, pojdi iz materinega srca, moja pomoč vse težave uravnala!«

Mamica sliši, vpraša: »Kdo pa si ti?«

Žena odgovori: »Zemlja sem, mati vas vseh. Videla sem tvojo žalost. Kar nič se ne boj. Tvoj sinko bo kmalu čvrst. Potrebno je samo, da dobi tudi hrano, ki daje moč in odpornost proti boleznim. Od spomladi do jeseni je moja miza pogrnjena za tvojega sinka. Moja zelišča, sadeži in semena imajo v sebi vse zemeljske sile, napolnjene so s čudotvorno sončno lučjo. A vi ste pozabili, da je vaše telo iz moje prsti, da sem jaz vaša mati. Pozabili ste, da brez mojih živih hranil to vaše telo slabi in zboli.«

Začudena gleda mamica in na novo vpraša: »Zelenjavo kuhamo vsak dan in kruh iz tvojih semen pečemo. In to ni dovolj?«

»Ne,« odvrne zemlja. »Ne delate namreč pravilno. Zato sem prišla! Smili se mi tvoj blede fantič in vsi drugi taki otročiči. Halo! Pomočnice!«

Klic gre v daljave, nosi ga zrak; radio narave brni.

Kuhinja se razsvetli. Dekleta cvetočih lic se tam sučejo, delajo, govore:

»Naš nauk je ta, da moč ima, kar sončna luč in zemlja da.

Glej, sadna jed, ne sladoleđ, človeku je najboljša jed.«

Medtem pripravljajo sadno jed. V skodelico stresejo žlico ovsenih kosmičev in vlijejo 3 žlice vode:

»Kosmiči celi in močni, kdor jih je, ta moč dobi.«

Nato prerežejo limono. Sok iz polovice odcedijo na kosmiče v skledici: »Jod ima in več snovi, sončna luč jo je zorila, te moči ljudem bo delila.«

Potem umijejo 2 jabolka in ju obrišejo s čisto krpo. Razpolovijo ju in izrežejo kar je gnilega ali črvicega. Na strgalniku ju s peščičem vred razkosajo na drobne koščke. Z žlico zmešajo to jabolčno kašo prav skrbno s kosmiči in limonovim sokom: »Jabolka z rdečimi lički, radi jedo jih dekleta, fantički, z jodom dobijo še mnoge snovi, poleg nebeške sončne luči.«

K temu dodajo pomočnice zemlje še pol žličke medu: »Mala čebela veli: Vonj cvetlic in njih snovi so živa sila strdi, ki vam prinaša cel pehar moči.«

Potem še žlico mleka: »Sveža trava sonca polna dobra hrana je kravicam, če se pasejo na prostem, zdravo mleko dajo nam.«

Povrhu pa natrosijo zmlete orehe: »Njihova skrinjica - lupina, skrbno čuvala je moč, zdaj, ko počil je obroč dajo v dar ti jo za sina.«

Sadna jed je gotova. Pomočnice vabijo mamico, naj poskusi. »Izvrstno,« pravi, ko je pokusila. »To bo nekaj za mojega fantička.«

Medtem ponudijo druge črn kruh iz moke žitnega zrna z otrobi vred:

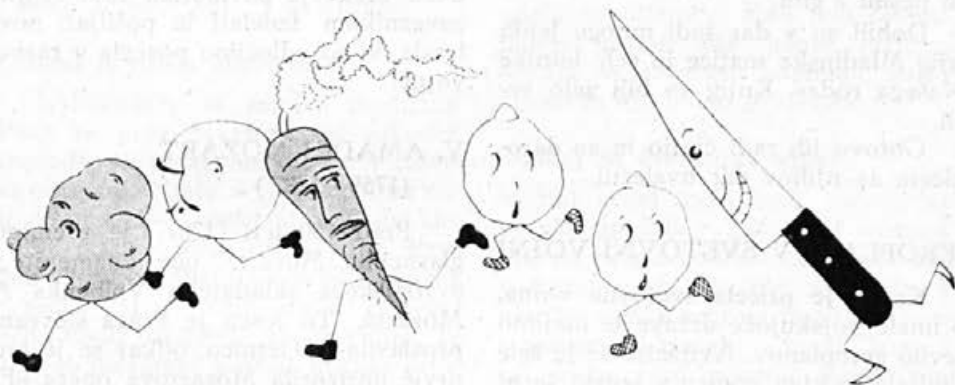
»Ne dajemo ti žemljice in tudi pogače bele ne, to žitno zrno celo je rži in pa pšeničice. Ko žitno zrno sprano je, na soncu posušeno je, dobi ga mlinar kraj vode, da zmelje v moko zrnje vse. Otrobov nič ne oddeli, skupaj z moko jih pusti. Kruh iz nje smo spekle ti, da ti ohranimo moči, ki zrno v sebe jih dobi. Za zdravo rast, za moč zoba, za trdne živce, ne boj se ga!«

Tudi kruh tekne mamici, da je kaj. Nato dobi še metin čaj. Nekaj lističev mete polijejo z vrelo vodo in brž je gotov. Krasen duh se širi po kuhinji in pomočnice govore: »Vonj od rož je živcem lek,, metin čaj da dober tek.«

»Veš mamica, te 3 reči: sadna jed, črn kruh, metin čaj so namenjene za zajtrk,« pojasnjujejo dalje. »Lahko pa daš namesto tega žgance in mleko, drugič zopet sadno jed. Sedaj pride na vrsto obed.«

Najprej operejo sadje: grozdje, jabolka in zraven polože orehe, lešnike.

Potem očistijo solato in jo puste pol ure v slani vodi. S krtačo in vodo osnažijo redkev, korenjček, krompir. Redkev in korenjček nastrgajo kar sveže na krožnik. Krompirju pa izrežejo očesca in slabe dele, potem ga dušijo na olju s kumno, čebulo in peteršiljem. Špinačne liste pregledajo, dobro operejo, razrežejo in dušijo na olju s česnom, potem dodajo malo mleka. Solato izperejo iz slane vode do čistega v več vodah, potem pustijo, da se odteče. Nato dajo nanjo nekoliko sesekljanega peteršiljčka in česna, nastrgano redkev in korenjček. Na vse ulijejo olja in limoninega soka, skrbno zmešajo in s tem je kosilo gotovo. Pomočnica zemlje govori:

»Pripravljeno je, sedi in jej, požiraj počasi, dobro zgrizi prej. Pomni za vedno kar ti velim, da iz narave pravo hrano delim. Sadje, špinača, korenje, krompir, olje, limona so tisoč moči, kar zdravje ohranja, telo vam krepi.«

Mamica sede in je po vrsti: sadje, orehe in lešnike, solato z redkvijo in korenjem, krompir, špinačo, zraven kruh.

Pomočnica pa razlaga dalje: »Vidiš, mamica, tako je naravno kosilo. Uporabljaš seveda vse užitne sadeže, zelišča. Glavno pri tej kuhi je to, da ne pariš jedil in da ne odlivaš soka (izvzemši špargljevega), ampak da ga uporabiš. Z njim bi zavrgla zemeljske soli in druge snovi in moči. Najbolj pametno je, da zelenjavo dušiš. S tem ohraniš v jedilih vse moči, ki jih vi ljudje rabite, za sestav celic vašega telesa. Nadalje je važno, da ne manjka ne zjutraj, ne opoldne in zvečer svežih jedil: sadja, opoldne pa poleg sadja še solate. Pri taki hrani se bo okrepilo telo tvojega sinka, postal bo močan, zdrav junak. Za večerjo daš sadno jed, ali solato, ali mlečno kašo, kruh (lahko z maslom) in če treba čaj iz domačih zelišč: mete, lipovega cvetja, rmana, bezgovega cvetja ali jagod, šipkovih semenčkov itd. In pomni še to, slaščice, sladkorčki, čokolada, meso niso potrebne za zdravje ljudi, škodijo celo in zelo. Napraviš od časa do časa domačo dobro močnato jed, najbolje iz otrobove moke. Tako daš in hraniš zdravje sinku, sebi in vsem. Zdravstvuj!«

Vse je zopet tiho in temno. Matere zemlje ni več. Mamica je sama s svojim sinčkom. Smehlja se. »Hvala ti, mati zemlja,« pravi.

DELOVNI TABOR VISOKOŠOLK V ADLEŠIČIH

Letošnje počitnice meseca julija so imele visokošolke svoj delovni tabor v Adlešičih v Beli Krajini. Poleg drugega dela so poučevale tudi otroke. Skoraj vsak dan so se otroci zbrali pod košatim orehom na dvorišču starega gradu. Poslušali so povesti, risali z barvniki, prepevali pesmi in spremljali valovanje teh pesmi z gibi.

Dobili so v dar tudi mnogo lepih knjig Mladinske matice in cele letnike »Našega roda«. Knjig so bili zelo veseli.

Gotovo jih radi čitajo in so darovalcem za njihov dar hvaležni.

AEROPLANI V SVETOVNI VOJNI

Ko se je pričela svetovna vojna, so imele vojskujoče države le majhno število aeroplanov. Avijacija se je šele razvijala in njen pomen v vojski še ni bil dosti znan. Zato so se v prvih dneh vojne uporabljali aeroplani le kot izvidno sredstvo. Ko pa so se vojaki zakopali v svoje rove, da so bili nevidni za tuje letalce, so spoznali, da bodo morala letala prevzeti glavno vlogo v borbi.

Zato so začele posamezne države neumorno izdelovati nova letala, ki so bila vedno večja in sposobnejša za smrtonosno borbo.

Francoska zavzema pri tem prvo mesto. Od l. 1914. pa do l. 1918. je izdelala 62.982 novih letal vseh vrst in 85.317 motorjev za aeroplane. Proti koncu vojne so izdelovanje novih letal tako pomnožili, da je bil vsakih 15 minut izdelan nov, popolnoma oborožen aeroplan, a vsakih 10 minut nov motor, in sicer podnevi in ponoči. V začetku vojne je imela francoska država 800, a na koncu 111.000 letal. Izgubila je v

vojni 3000 oficirjev in podoficirjev - letalcev.

Angleška je izdelala okrog 50.000 letal med vojno, Zedinjene ameriške države pa 11.227 letal in 29.500 motorjev.

Nemčija je pridobila in izdelala okrog 47.637 novih aeroplanov in 40.449 motorjev. V začetku vojne je imela kakih 900 letalcev, a na koncu že 85.000. Ponesrečilo pa se je 5000 oficirjev in podoficirjev.

Največji prirastek vidimo pri Francozih in Nemcih, to pa zato, ker so se glavne borbe vršile na zapadni fronti, na francosko-nemški meji. Vsaka teh dveh držav je pa morala tudi svojim zaveznikom izdelati in pošiljati nova letala, ki so odločilno posegla v razvoj vojne.

V. AMADEJ MOZART

(1756—1787.)

Pred 150 leti (1787) je preminul glasbenik Mozart, oče znamenitega avstrijskega skladatelja Volbenka A. Mozarta. To jesen je Praga slovesno proslavila 150 letnico, odkar se je tam prvič uprizorila Mozartova opera »Figarova svatba« v januarju in »Don Juan« 29. oktobra 1787. Čehi so lahko ponosni, da so takoj spoznali veliki talent solnograškega godbenika. Bolje nego kjerkoli drugje se je mojster počutil v zlati Pragi. Kadar odrasteš, boš morda o tem čital Mörikejevo novelo »Mozart auf der Reise nach Prag«, M. na potu v Prago.

Franc Niemček pripoveduje, kako se je Mozart izrazil nasproti nekemu načelniku orkestra: »Ne truda, ne dela se nisem plašil, da bi ustvaril kaj izvrstnega za Prago. Vobče se ljudje motijo, če mislijo, da mi je bilo poučevanje moje umetnosti lahka stvar. Povem vam, da ni nikomur prizadelo toliko muk!«

Pri vsem moramo poudariti, da je bil naš naslovnik prezgodaj zrel. Človek bi zato menil, da je imel rad »čudežne« otroke. Kaj še! Silno nejevoljo

je čutil proti njim. Nekoč so ga prisilili, da je poslušal sviranje čudovitega deteta. Veliki mojster mladiču ni mogel odreči priznanja. »Jaz bi tudi rad komponiral,« je dejal deček, »povejte mi, prosim, kako se to napravi!« — »O, tu se morate še mnogo učiti in nekoliko bolj v leta priti.« — »Toda, vi ste sami že s 13 leti zlagali napeve.« — »Seveda,« se je nasmehnil Mozart, »ali jaz pa tudi nisem nikogar izpraševal, kako se to dela.« D.

ZAKAJ — ZATO

Naš urednik je zopet prejel nekaj vprašanj mladih čitateljev. In spet se je podal k modrijanu in ga vprašal:

»Odkod je prišla abeceda?«

»Abeceda?« se zamisli modrijan. »Prav za prav ni prišla od nikoder. Abecedo so polagoma sestavili človeški možgani. Nihče se ni vsedel za mizo, da bi sestavil abecedo in jo dal človeštvu rekoč: 'Sedaj pišite tako!' Prva pisava ljudi je obstajala iz slik. Človek je začel, kakor začno otroci: Najprej začno risati predmete, ki jih vidijo. Te risbe so polagoma postale nekake črke. Za črko 'o' so n. pr. narisali odprto oko. Iz tega očesa je najbrž nastala naša črka o. Saj mu je podobna. Pravijo, da je črka i nastala iz slike stoječega moža. Pika je glava, ostalo pa telo.

V Egiptu so uporabljali dvojje vrst črk. Ena je bila 'sveta pisava' — hiroglifi imenovana. To pisavo so poznali le duhovniki. Druga je bila preprosta za ostalo ljudstvo in je bila podobna naši. Svete pisave niso dolgo mogli kasnejši učenjaki razvozljati. Šele ko so našli kamenito ploščo, na kateri je bilo vklesano isto besedilo s hiroglifi in s pisavo, podobno naši, so razumeli skrivnost svete pisave.

»Kakšne so bile prve hiše ljudi?«

»Prva bivališča ljudi sploh niso bile hiše!« odgovori modrijan. »Prvi ljudje so bivali na drevesih. Tam so si spletli

ležišča kakor ptički gnezda. Kasneje so spoznali, da lahko bivajo na bolj varnih in bolj udobnih krajih. To so bile vdolbine v skalah in podzemne jame. Tudi med koreninami velikih dreves v pragozdu so našli zavetje. Kasneje si je človek začel sam zidati svoj dom. To so bile preproste, iz vej in ličja spleteni šotori, kakršne še danes najdemo med divjaki. Imeli so en sam prostor brez dimnika. Sredi prostora so zakurili ogenj, dim je uhajal skozi luknje sredi stropa. Luknja ob strani so bila vhodna vrata. Stoletja in tisočletja so minila, preden je človek zmogel stavbe na koleh. In še več časa je minilo, preden si je človeški razum izmislil nebotičnike. Med tem časom je moral izumiti vse polno različnega orodja za obdelavo kamenja, peči za opeko in vse polno drugega.«

»Zakaj se žveplenka vžge?«

bi rad vedel neki mali radovednež? vpraša urednik. »Zato, ker drsamo z njo po hrapavi strani škatlice!« odgovori modrijan. »Pri tem se rumeni konec žveplenke segreje in vžge. Drsajte s prstom po hlačah — kmalu boste čutili, kako vroč postane konec prsta. Žveplenke imajo na enem koncu tako snov, ki se ne izpremeni, dokler se ne ugreje. Če se pa ugreje, zagori in se spremeni v plamen. Prve žveplenke so izumili pred približno 130 leti. Ali kakšne so bile! Morali so vtakniti žveplenko med dva kosa steklenega papirja in dolgo drsati gor in dol, preden se je vžgala. Šele ko so začeli rabiti fosfor, se je ljudem posrečilo napraviti take žveplenke, kot jih imamo dandanes. Ker pa bi se žveplenke lahko z drganjem vžgale v žepu, jih hranimo v posebnih škatlicah. Fosfor je strup. Posebno rumeni. En sam gram čistega fosfora lahko usmrti človeka. Marsikateri delavec se je zastrupil v tvornicah, kjer so delali žveplenke s takim fosforjem. Dandanes ni več v žveplenkah čist fosfor, ampak mešan z drugimi snovmi, tako da niso naše žveplenke več tako nevarne!«

BOŽIČ

Božič prihaja... Stojim pri oknu in gledam v daljavo. Po poljih in cestah je postalo mrtvo in žalostno. Gozd je ves mrk, odet v temno zelenje. Svoje svetle suknjice je shranil za poznejši čas. Nebo je mračno in sivo. Zdaj, zdaj zatrepeče bela snežinka po zraku. Oj, sneg!

Božič ne sme biti brez snega! Da bi ga vsaj nasulo do kolena! Sneg, vsepovsod sneg: po polju, po cestah, po strehah, po drevju, da ga šibke veje komaj nosijo! V jasni belini tako lepo odsevajo lučke vernikov, ki si svetijo k polnočnicam. In temne sence švigajo skrivnostno po beli odeji. V tiho božično noč zadonijo polnočni zvonovi, kakor bi obtoževali in prosili: »Božji sin je bil pribit na križ, da bi rešil bedne nadlog in teme. Ali je bila krvava daritev zaman?»

Tudi jaz molim. Naj se v sveti noči dvigne moja skromna molitev pred božji prestol: »O Bogec, daj lačnim kruha, kožušček in streho potrebnim in mir vsem, ki so dobre volje«.

Breda Wudler, Celje.

BOŽIČ V BELOKRAJINI

Kakor imajo po vsej Sloveniji svoje običaje, tako jih imamo tudi pri nas v Belokrajini. Posebno lepe in že zelo stare običaje imamo Belokrajci v božičnih praznikih. Ko se začne na sveti večer spuščati mrak na zemljo, gresta oče in mati, noseč blagoslovljeno vodo, od njive do zidanice, kašče in hleva, ter prosita blagoslova svoji zemlji, nato prideta tudi v hišo med otroke in tudi nje blagoslovita. Ko je ob mizi, ki je pogrnjena s prtom iz domačega blaga, zbrana vsa družina, pristopi gospodinja in da na mizo 3 hlebe kruha, steklenico vina, nekoliko zrn vsake vrste žita, hišne ključke, ključ od zidanice, krčol ali pregel in na kodeljo prediva še očetov klobuk, ter želi gospodarju, da bi bil pogumen, odločen in značajan mož vse leto. Ko postavimo božično drevesce in jaslice, zapojemo božične pesmi. S pesmijo in voščili sreče se zaključijo obredi na božični večer v belokrajinski hiši.

Ko se oglasi pesem velikega zvona pri župni cerkvi, gremo k polnočnici.

Na božični dan je prva skrb gospodinjice, da razdeli poprtnjak med družino in prva gospodarjeva pot je v hlev, kjer dobe tudi živali kruha božičnika.

Na Božič hodijo Vlasi po vaseh in pojejo.

Drevi opolnoči,
se nam Jezus narodi.
On je usmiljen'ga srca,
kar ga prosim'o, vse nam da.
Prosim'o ga za sveti raj,
Marija, Jezus nam ga daj.

Na večer starega leta zadonijo zvonovi in ga spremljajo na poti v večnost.

Na dan sv. Treh kraljev hodijo koledniki in pojejo pesem kolednico. V rokah nosijo jaslice, zvezdo, vrečo, v katero pobirajo darove in pojejo sledečo kolednico:

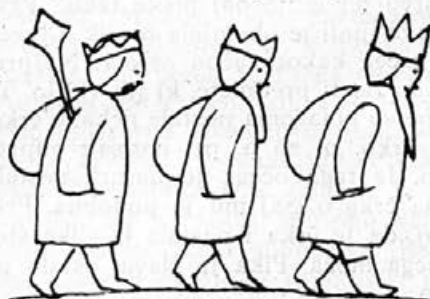
Presvetli Tri kralji, preblažen naš dan,
preblažena zvezda, ki svetliš ti nam.
O Jožef, Marija, kam gresta na pot,
velika je zima in velik sprehod.
Mi pa na kolena pademo in Jezusa
objamemo.

En taler orehov, en taler klobas
pa štruco prediva pa gremo od vas.

Ko koledniki dobijo darove, odidejo naprej, vaška mladina pa za njimi in se jim smeje in nagaja.

Tako praznujemo Belokrajci Božič, katerega vsako leto z veseljem in hrepenenjem pričakujemo.

Ivanka Suštaršič,
v Štrekljencu pri Semiču.

G + M + B

DRAGI »NAŠ ROD«!

Tudi mi Krajinci nismo kar tako. Tudi mi se včasih oglasimo in vsem, kateri še ne veste, sporočimo da:

Na Dolenjskem vas Dobrnič stoji.

Ime to pove, da prida nič ni.

Ni ga studenca, ne bistrice vode,
kapljice rose v luže love.

Adolf Smolič,
Vrbovec, p. Dobrnič

NAŠA PUTKA

Naša putka je pridna. Vsak dan znese jajce v gnezdu. Zjutraj sama vstane in na travico se gre past. Tudi pod okno pride zrnca prosit.

Gabi Lumbar, II. razr. v Ihanu.

CICIBANČKOVA UGANKA

vovvkvica

7

sedem

badja

boj

....

icovlja

in

noga

vozi

.....

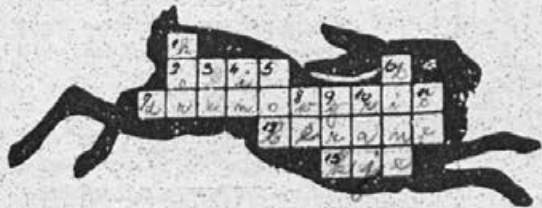

porčica

V uganki se skriva voščilo, ki ga želi vsem Cicibančkom »Naš rod«.

Za izžrebane rešilce Cicibančkove uganke, ki obiskujejo 1., 2. ali 3. razred ljudske šole, razpisujemo lepe nagrade.

KRIŽANKA »ZAJEC«

Vodoravno: 2. gora na Koroškem; 7. kraj pri Vrhniku; 12. mesto v zetski banovini; 13. vprašalni prislov.

Navpično: 1. del cerkve; 3. kenijski znak za berilij; 4. veznik; 5. suženj (srbohrvatsko); 6. moško ime; 8. osebni zaimek; 9. prebivalec Balkanskega polotoka; 10. paradiz; 11. veznik.

Za rešilce križanke »Zajec«, kateri obiskujejo razrede od 4. dalje, razpisujemo tri nagrade.

Otroci, hranite in varčujte,
p o m n i t e :
Iz malega raste veliko!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

izdaja na dom **domače hranilnike**,
najboljše učence **obdaruje** z zlatimi
darilnimi knjižicami. Stopite tudi Vi v
krog njenih vlagateljev in varovancev!

Klišee

eno- ali večbarvne, za časopise,
knjige, razglednice itd., izdeluje

klišarna

»Jugografika«

Ljubljana, Sv. Petra cesta 23

Zelo primerna
BOŽIČNA DARILA!

*

Največja izbira!

*

Oglejte si naše izložbe!

A. & E. SKABERNÉ
LJUBLJANA

*Kar potrebuje mladina v šoli
in doma, dobi po nizkih cenah v*

Učiteljski knjigarni

*v L j u b l j a n i
in v podružnici v Mariboru*

Posebno priporočamo bogato izbiro lepih
mladinskih knjig po znižanih cenah.
Izberite knjige po cenikih, ki jih imajo
šolaki upravitelji, in naročite skupaj,
da bo nižja poštnina

LJUDSKA SAMOPOMOČ

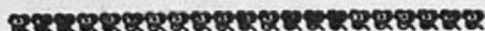
reg. pomožna blagajna

v Mariboru, Aleksandrova 47

v lastni palači
Podružnica: Ljubljana, Tyrševa cesta 34

sprejema vse zdrave osebe od 17. do 70. leta
v zavarovanje za pogrebno za zneske od
din 1000— do 10.000—; za doto od 1. do 16.
leta starosti za zneske od din 1000— do 25.000—.
— Zahtevajte brezplačno pristopno izjavo in
informacije! — Do sedaj izplačali na podporah
preko 30 milijonov dinarjev.
Ustanovljena leta 1927.

Zaupniki se sprejemajo za vsak kraj dravske banovine

Razširjajte

»Naš rod«!

Dragi otroci!

Vaši dobri starši Vam plačujejo
»Naš rod«, ki se ga vsak mesec tako
veselite. Povejte jim, da izhaja tudi zanje
v Mariboru mesečnik

»Roditeljski list«,

ki stane letno samo din 24—. V njem
bodo dobili mnogo lepega in koristnega.
List se naroča pri upravi »Roditeljskega
lista« v Mariboru, drž. učiteljska šola